

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
VASA YRKESHÖGSKOLA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Anniina Karhu

LASTEN JA VANHEMPIEN YHTEINEN AIKA

Sosiaali- ja terveysala
2014

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Anniina Karhu
Opinnäytetyön nimi	Lasten ja vanhempien yhteinen aika
Vuosi	2014
Kieli	suomi
Sivumäärä	45
Ohjaaja	Ahti Nyman

Tutkimuksen tarkoituksena oli kerätä tietoa vanhempien ja päiväkotikäisten lasten yhteisestä ajankäytöstä, mihin suuntaan ajankäyttöä halutaan kehittää ja mikä olisi ensimmäinen asia jonka pitäisi tapahtua, jotta toivottu kehitys olisi mahdollinen. Tutkimuksen aihe on ajankohtainen, sillä lapsiperheet ovat Suomessa edelleen kaikkein kiireisimpiä, vaikka kehittyvä lapsi tarvitsisi rauhallisuutta ja aikaa.

Tutkimuksen teoriaosuudessa on tietoa lapsen kehityksen piirteistä, vanhemmuudesta ja perheiden ajankäytöstä. Tutkimusmenetelmä on kvalitatiivinen eli laadullinen, mutta siinä on piirteitä myös kvantitatiivisesta eli määrällisestä tutkimustavasta. Tutkimusaineisto kerättiin 3-5-vuotiaiden päiväkotilasten vanhemmilta syksyllä 2014 ja vastausprosentiksi tuli 50.

Tutkimustulosten perusteella perheiden riittävällä yhteisellä ajankäytöllä on myönteinen vaikutus niin aikuisiin kuin lapsiinkin ja heidän arkensa sujumiseen. Kiirettä koettiin kuitenkin paljon. Koko perheen yhteistä aikaa ja arjen kiireettömyyttä toivottiin lisää. Vanhemmat myös löytävät keinoja luoda perheelleen yhteistä aikaa, mutta niiden toteutumiseen tarvitaan usein myös muiden ihmisten tai työelämän yhteistyötä.

ABSTRACT

Author	Anniina Karhu
Title	Parent-Child Shared Time
Year	2014
Language	Finnish
Pages	45 + 2 Appendices
Name of Supervisor	Ahti Nyman

The purpose of this bachelor's thesis was to study the time parents and their kindergarten aged children spend together. It also reveals how parents would develop the way their family spends time and what the first step, that should be taken, would be to achieve that development. The topic of this study is current because the families with small children are still the busiest families in Finland – even though the safe development of children would require calm, peace and time.

The theoretical part of this bachelor's thesis includes information about a child's development, parenthood and the use of time among families. The study was qualitative, but there were also some quantitative features. The target group consisted of the parents of 3 to 5 year old kindergarten children. The material for this study was collected during Autumn 2014. The response rate was 50 %.

According the results, if families spend enough time together, it has a positive effect on both the adults and the children and on their everyday routines. The results indicate that parents were busy and they wished they would have more parent-child shared time and more peace and calm in their weekdays. The study shows that parents can find ways to create more parental time but to achieve that development they often need co-operation with other people or working life.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	5
2	LAPSUUS	6
	2.1 Lapsen psykososiaalinen kehitys ensimmäisinä vuosina.....	6
	2.2 Lapsen kehityksen piirteitä 3-5-vuotiaana	7
	2.3 Hyvä lapsuus	9
	2.4 Virikkeet ja lapselle ominaiset tavat toimia.....	11
	2.5 Millaista ajankäyttöä lapsi tarvitsee?.....	13
3	VANHEMMAT JA PERHEIDEN AJANKÄYTTÖ	15
	3.1 Mitä vanhemmuus on?.....	15
	3.1.1 Leikki-ikäisen lapsen vanhemman rooli	17
	3.1.2 Vanhemmuuden haasteita nykypäivän Suomessa.....	18
	3.2 Ajankäyttö suomalaisissa perheissä	19
4	TUTKIMUSMENETELMÄT	22
	4.1 Tutkimusongelma	22
	4.2 Tutkimuksen tavoitteet.....	22
	4.3 Kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä.....	23
	4.4 Tutkimuksen kulku	23
5	TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	26
	5.1 Taustatiedot.....	26
	5.1.1 Vastaajien ikä ja sukupuoli	26
	5.1.2 Vastaajien työssäkäynti	26
	5.1.3 Perheiden rakenne	27
	5.2 Vanhempien käsityksiä riittävästä ajankäytöstä lapsen kanssa	28
	5.3 Ajankohdat, joihin riittävä ajankäyttö liitettiin.....	32
	5.4 Perheen yhteisen ajankäytön esteitä.....	33
	5.5 Perheen vähäiseen yhteiseen ajankäyttöön liittyviä tunteita	36
	5.6 Mihin vanhemmat ovat tyytyväisiä perheensä ajankäytössä?	38

5.7 Perheen ajankäytön kehittäminen.....	41
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	45
7 POHDINTA.....	47
LÄHTEET.....	50
LIITTEET	

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1.	Vastaajien työssäkäynti	s.26
Kuvio 2.	Lasten lukumäärä tutkimusperheissä	s. 27
Kuvio 3.	Toiminta silloin, kun lapsen kanssa on ehtinyt viettää riittävästi aikaa.	s. 28
Kuvio 4.	Ajankohdat, joihin riittävä ajankäyttö liitettiin	s. 32
Kuvio 5.	Perheen yhteisen ajankäytön esteitä	s. 34
Kuvio 6.	Vähäiseen yhteiseen ajankäyttöön liittyviä tunteita	s. 36
Kuvio 7.	Toimiviksi koetut asiat perheiden ajankäytössä	s. 38
Kuvio 8.	Vanhempien ajatuksia siitä, mitä toimenpiteitä yhteisen ajan saaminen vaatisi	s. 41
Taulukko 1.	Vastaajien ikä- ja sukupuolijakauma	s.27

LIITELUETTELO

LIITE 1. Saatekirje ja kyselylomake

LIITE 2. Tutkimuslupa

1 JOHDANTO

Koti ja perhe sekä yhteinen arki huoltajan kanssa ovat pienen lapsen elämän tärkeimpiä asioita. Kiireetön yhdessäolo ja yhteinen tekeminen vanhemman kanssa muodostavat turvallisen perustan lapsen arjelle. Nykyaikana vanhemman huomiosta kilpailevat myös monet muut asiat: työt, älypuhelimet, harrastukset ja kaikenlainen kiire.

Tutkimuksen aihe, lapsen ja vanhemman yhteinen aika, on yhteiskunnallisesti ajankohtainen. Väestöliiton Perhebarometri 2011 kokosi yhteen tietoa suomalaisten perheiden ajankäytöstä 2000-luvulla, ja sen mukaan alle kouluikäisten lasten perheissä arki koetaan kaikkein kiireisimmäksi, vaikka pienten lasten kehitys vaatisi rauhallista tahtia ja paljon aikaa.

Kiinnostuin aiheesta lasten vanhempien ja varhaiskasvattajien kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta: pikkulapsiperheiden elämä voi toisinaan olla kuin suuren pelin kokoamista, koska perhe-elämä, aikuisten ja lasten harrastukset, kotityöt, ystävien tapaamiset sekä vanhempien työt ja / tai opiskelu on sovittava mahtumaan vuorokauteen, jossa on jokaisella tasapuolisesti 24 tuntia. Aihetta on myös tutkittu melko vähän, varsinkin ratkaisukeskeiseltä kannalta; mitä pitäisi tapahtua, jotta yhteistä aikaa olisi enemmän.

Tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa tietoa vanhemman ja lapsen yhteisen ajan määrästä, sen sisällöstä sekä siitä, millaiset asiat mahdollisesti uhkaavat yhteistä ajanviettoa. Tavoitteena on myös saada vanhemmat pohtimaan, mikä olisi se ensimmäinen askel joka veisi perheen ajankäyttöä parempaan suuntaan.

Teoriaosuudessa kuvataan lapsen kehitystä ja lapsen hyvän kasvun kannalta merkityksellistä ajanviettoa. Teoriaosuudesta löytyy myös tietoa vanhemmuudesta ja suomalaisten perheiden ajankäytöstä. Tutkimusaineisto kerättiin syksyn 2014 aikana 3-5-vuotiaiden, pohjanmaalaisten päiväkotilasten vanhemmilta kyselylomakkeella.

2 LAPSUUS

Ihmisen kehitysmatka alkaa vauva-ajasta, jolloin lapsi on täysin riippuvainen vanhemmistaan. Vähitellen lapsi alkaa oma-aloitteisesti havainnoida ja tehdä johtopäätöksiä ympäröivästä maailmasta (Hermanson 2006, 34). Lapsuus onkin aikaa, jolloin ihmisen kehossa ja mielessä tapahtuu jatkuvasti valtavaa kehitystä.

Lapsen keho ja mieli rakentuvat vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Synnynnäinen halu ymmärtää itseään ja ympäröivää maailmaa edistää psyykkistä kehitystä. Fyysiseen kehitykseen taas vaikuttavat muun muassa ravinto ja liikunta. Sosiaaliset taidot ja tunteiden ja käyttäytymisen säätely puolestaan kehittyvät vuorovaikutuksessa muiden ihmisten, erityisesti vanhempien kanssa. (Puustjärvi 2011.)

Normaaliin kehitykseen lapsi tarvitsee useita eri elementtejä. Lapsi tarvitsee vähintään yhden vuorovaikutuksellisen ihmissuhteen, ravintoa, lepoa, liikuntaa, monipuolisia virikkeitä, puhtaudesta huolehtimista, rutiineja ja turvallisuutta sekä yhteisön johon kuulua. (Puustjärvi 2011.)

2.1 Lapsen psykososiaalinen kehitys ensimmäisinä vuosina

Vastasyntyneen kaikki aistit ovat kehittyneet ja hän on heti syntymän jälkeen valmiina vuorovaikutukseen. Vauva pystyy muistamaan ja tunnistamaan kiinnostavimman katselukohteensa – ihmiskasvot. Alusta alkaen vauva tarvitsee lähelleen empaattisen aikuisen, joka ymmärtää vauvan herkkyyttä ja haavoittuvuutta. (Rautiainen 2001, 17.)

Ihmisen perusuottamus elämään syntyy ennen kuin osaamme puhua tai liikkua; se muodostuu jo imeväisiässä, vauvana (Niemistö 2001, 40). Vauvan turvallisuuden tunteen kannalta merkittäväntä on se tapa, kuinka häntä hoivataan. Kaikki vauvan hoitaminen ja sylissä pito ovat rakkauden osoittamista vauvalle. (Rautiainen 2001,

17.) Mikäli perusluottamuksen saavuttaminen epäonnistuu vauvana, syntyy epäluottamus joka puolestaan altistaa mielenterveyden ongelmille. (Niemistö 2001, 40.)

Vauvan hoitamisen tavoitteena on pitää huolta hänen fysiologisista tarpeistaan, mutta myös auttaa häntä pikku hiljaa hallitsemaan tunteitaan. Vuosikymmenien ajan kehityspsykologian piirissä keskityttiin lapsen älylliseen, kielelliseen ja tiedolliseen kehitykseen: tunteet jätettiin sivuun. Nykytiedon valossa voidaan kuitenkin todeta, että tiedollinenkaan kehitys ei onnistu mikäli lapsi kokee itsensä turvattomaksi eikä ole psyykkisesti sellaisessa tilassa, että oppiminen on mahdollista. (Sinkkonen 2008, 88.)

Parhaiten lasta auttaa hallitsemaan tunteitaan sensitiivinen aikuinen, eli sellainen aikuinen joka on herkkä lapsen viesteille. Sensitiivinen aikuinen saa toiminnallaan lapsen hyvän olon tunteen lisääntymään, kiinnitettyä lapsen huomion ja vedettyä hänet kontaktiin sekä vähennettyä lapsen epämukavuuden tunnetta. (Sinkkonen 2008, 90.) Vauvojen kohdalla äidin sensitiivisyydellä on tutkittu olevan vahva yhteys lapsen itkuun ja tyytyväisyyden tunteeseen; sensitiivisten äitien vauvojen on tutkittu olevan tyytyväisempiä, itkevän vähemmän ja nukahtavan helpommin (Duo-decim 2005).

2.2 Lapsen kehityksen piirteitä 3-5-vuotiaana

Kolme-viisivuotias lapsi elää leikki-ikää. Leikki-ikäisen lapsen päätehtävänä on leikkiä, minkä avulla lapsi omaksuu erilaisia rooleja ja ilmaisee itseään. Lapsen puhe ja mielikuviutus kehittyvät. (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 22-23.) Leikki-ikä on myös toiston ja rutiinien aikaa. Pienet lapset oppivat parhaiten, kun asioita toistetaan säännöllisesti. (Rautiainen 2001, 24.)

On tärkeätä, että vanhempi osoittaa leikki-ikäiselle lapselle arvostusta ja hyväksyntää. (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 23.) Leikki-ikäiselle lapselle on ominaista itsenäisyyden ja valtavan itseihailun vaihtelu avuttomuuteen ja huonommuuden tunteisiin. Lapsi tarvitseekin ihailua ja aikuisen hyväksyvää

katsetta rakentamaan hyvää itsetuntoa. (Rautiainen 2001, 29.) On tärkeätä, että lapsi tulee hyväksytyksi ja rakastetuksi omana itsenään – huolimatta siitä, mitä tapahtuu tai mitä he tekevät (Hansson 2011, 6).

Kolme-neljävuotias lapsi on usein vilkas ja eloisa. Tämän ikäinen lapsi tarvitseeekin rajoja sekä apua pettymysten sietämisen opettelussa (MLL 2014 a.) Hänellä on myös rikas mielikuvitus, ja varsinkin kolmevuotiaalla todellisuus ja sadun maailma sekoittuvat. Mielikuvituksellisuuden kehittyminen saa aikaan uudenlaista kehitystä myös leikissä: piirustukset yksityiskohtaistuvat, palikkarakennelmat monimutkaistuvat ja leikkien mielikuvitusmaailmat monipuolistuvat. Kolmevuotias lapsi on myös utelias ja kyselee paljon kaikenlaista laidasta laitaan. (Pleshette Murphy 2008, 66-69.)

Suunnilleen kolmevuotiaana lapsen kehitys, taidot ja itsehillintä alkavat olla sillä tasolla, että hän voi nauttia leikistä muiden lasten kanssa. Erot ovat yksilöllisiä: toiset kolmevuotiaat osaavat toisia taitavammin lukea sosiaalisia vihjeitä. Lapsen temperamentilla on vaikutusta siihen, kuinka herkkä hän on esimerkiksi torjutuksi tulemiselle tai millainen turhautumisen sietokyky hänellä on. Lapsen mahdollisuudet onnistua leikeissä ja peleissä ikätovereiden kanssa parantuvat, kun hänen fyysiset kykynsä, joita ovat mm. kehittyneempi suuntavaisto, tasapaino ja voima, yhdistyvät kehittyneisiin hienomotoiikan taitoihin. (Pleshette Murphy 2008, 67,77.)

Neljä-viisivuotias lapsi on jo itsenäisempi ja osaa myös huomioida toista ihmistä aiempaa paremmin (MLL 2014 b). Neljävuotiaana lapsen kehitys ottaa ison harppauksen keskittymiskyvyn, käden ja silmän yhteistoiminnan, sorminäppäryyden, fyysisten ja kognitiivisten kykyjen paranemisessa. Näistä edistysaskelista lapsi saa itsevarmuutta, joka rohkaisee häntä kohti uusia haasteita. Neljävuotias haluaa mielellään olla paras kaikista, joten häviämisen sietäminen voi olla vaikeaa. (Pleshette Murphy 2008, 90-91.)

Viisivuotias lapsi kasvaa sosiaalisesti ja emotionaalisesti valtavasti; hän osaa tavallisesti puhua selkeästi, sanavarasto on laaja, tunteiden ja ajatusten ilmaisu on

rikkaampaa ja useimmilla lapsilla moraalisen omatunnon kehittyminen alkaa. Lapsi tekee töitä oppiakseen tekemään oikeat valinnat ja on hyvin kiinnostunut erilaisista säännöistä, hyvistä ja pahoista hahmoista ja reiluudesta. Viisivuotiaan aivot eivät vielä kykene ajattelemaan täysin moraalisisella tavalla. (Pleshette Murphy 2008, 114.) Lapsi tarvitsee aikuiselta apua moraalisen ja sosiaalisen kehityksen tueksi. Lapsi tarvitsee edelleen myös rajojen asettajaa (MLL 2014 b).

Viisivuotias on kiinnostunut juuristaan ja suvustaan. Hän kuuntelee mielellään tarinoita vanhemman lapsuudesta ja pitää perhekuvien katselusta – varsinkin niistä kuvista, joissa hän itse esiintyy. Lasta on hyvä rohkaista luomaan suhteita sukuun. Läheinen suhde isovanhempiin suojelee lasta: tutkimusten mukaan tällaisen lapsen sukutunne on vahva, hän menestyy koulussa paremmin ja saattaa jopa välttyä monilta ongelmilta, kuten väkivallalta tai päihteiltä. Isovanhemmat eivät ole tavallisesti rasittuneita lapsen jokapäiväisestä huolenpidosta, joten heillä on mahdollisuus kärsivällisesti opettaa lapselle uusia taitoja ja suoda tälle jakamatonta huomiota ja rakkautta, mitä lapsi kaipaakin. (Pleshette Murphy 117-118.)

2.3 Hyvä lapsuus

Lastenpsykiatri Jari Sinkkonen (2008, 269-274) määrittelee teoksessaan Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun yksitoistakohtaisen listan, jossa hän luettelee hyvään lapsuuteen ja kasvuun liittyvät kriteerit. Lapsi tarvitsee riittävän hyvää vuorovaikutusta, rutiineja, turvallisuuden kokemuksen, rajat, äidin ja isän, tapakasvatusta, sukupuolisensitiivisyyttä, ikätovereita, suvun ja juuret, leikkiä ja huumoria sekä paljon rakkautta.

Riittävän hyvä vuorovaikutus on hoitajan kykyä vastata lapsen tarpeisiin ikäkaudelle sopivalla tavalla. Aikuisen sensitiivisyys eli herkkyys lukea lapsen tuottamia viestejä on erittäin tärkeää. (Sinkkonen 2008, 269.)

Rutiinit. Elämän säännönmukaisuus ja tutut rutiinit selkeyttävät lapsen päivää ja luovat siihen rytmin, joka on ennakoitavissa (Sinkkonen 2008, 269). Lapsi muodostaa toistuvien asioiden kautta kuvaa ympäröivästä maailmasta. Rutiinit auttavat

lasta hahmottamaan ajan kulkua ja osaltaan rakentavat hänen perusturvallisuuttaan. (Matilainen 2008, 23.)

Turvallisuuden kokemus. Ennakoitavuus, niin arjen rutiineissa kuin hoivaajan reaktioiden johdonmukaisuudessakin sekä hyvä vuorovaikutussuhde puolestaan luovat lapselle turvallisuuden kokemuksen. (Sinkkonen 2008, 269-270.)

Rajat. Osana turvallisuuden tunnetta on myös rajojen asettaminen. Jos rajoja ei ole, lapsen olo on turvaton. Lapselle pitääkin tarvittaessa sanoa ei, rajata hänen käytöstään sekä vanhempana noudattaa ja valvoa sääntöjä ja sopimuksia. (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 29.) Lapset vastustelevat rajoja, mutta sisimmässään he ovat tyytyväisiä huolenpidosta ja kokevat rajojen asettamisen välittämisenä (Sinkkonen 2008, 271).

Äiti ja isä. Äiti ja isä ovat jokaiselle lapselle tärkeitä henkilöitä, jo siksi että heidän välisestä kanssakäymisestä lapset oppivat suuren määrän tietoa hellyyden osoittamisesta, riitojen sopimisesta ja asioiden suunnittelusta. Myös yksinhuoltajaperheessä elävän lapsen kannalta on tärkeää, että toinen vanhempi pidetään hänen mielessään. (Sinkkonen 2008, 270-271.)

Tapakasvatus. Hyvien tapojen opettaminen liittyy lapsen empatiakyvyn vahvistamiseen. Kun lapsi opetetaan jo pienestä ottaen toiset huomioon ja olemaan kohtelias, toiminta muuttuu vähitellen automaattiseksi. (Sinkkonen 2008, 271-272.)

Sukupuolisensitiivisyys. Sukupuolisensitiivisyys liittyy hyvään lapsuuteen siten, että jokaisella lapsella on oikeus toteuttaa itseään esimerkiksi leikeissä haluamallaan tavalla, olipa kyseessä sitten rasavilli tyttö tai herkkä poika. (Sinkkonen 2008, 273.)

Ikätoverit. Ikätoverit ovat tärkeitä monenlaisten taitojen oppimisen kannalta: ikätoverien seurassa lapsi oppii sosiaalisia ja ryhmässä olemisen taitoja ja saa vahvistusta itsetunnolle ja sukupuoli-identiteetille.

Suku ja juuret. Myös suvun ja juurten tunteminen on tärkeätä identiteetin muodostumisen kannalta. (Sinkkonen 2008, 273.) Lapsen vahvalla sukutunteella on positiivisia vaikutuksia myös myöhemmässä elämässä, sillä sen on todettu mm. parantavan koulumenestystä ja ehkäisevän päihdeongelmia (Pleshette Murphy 2010, 117).

Leikkiminen. Leikkimisen kautta lapset kasvattavat ymmärrystä omasta itsestään, oppivat ympäröivästä maailmasta, kehittävät sanavarastoaan, rakentavat ihmissuhteita ja saavat kokea yhdessä nauramisen hoivaavan voiman. Tutkimusten mukaan leikki vaikuttaa niin kognitiiviseen, emotionaaliseen kuin fyysiseenkin kehitykseen vahvistamalla lasten aivojen kehittyviä hermoratoja. (Pleshette Murphy 2010, 6.)

Rakkaus. Lapsen itseluottamuksen pohja rakentuu vanhemman antamalle rakkaukselle. Lapsi tarvitsee vanhemmaltaan hellyyttä, lohdutusta, suojaa, hyväksyntää ja lapsessa olevan hyvän huomaamista; lapsen arvo ei ole kiinni hänen taidoistaan. (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 25-26.) Lapsen tulee saada tuntea, että hän iloituttaa vanhempiaan juuri omana itsenään, ilman suorituksia (Sinkkonen 2008, 274).

2.4 Virikkeet ja lapselle ominaiset tavat toimia

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus STAKESin julkaisemasta oppaasta Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet löytyy tietoa lapselle ominaisista tavoista toimia. Lapselle luontevia tapoja toimia ja ajatella ovat leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen ja monipuolinen taiteellinen ilmaiseminen. Lapselle ominainen toiminta on lapselle tärkeää, sillä se lisää lapsen hyvinvointia ja osallistumismahdollisuuksia sekä vahvistaa hänen käsitystä itsestään. Lapsi myös ilmaisee tunteita ja ajatuksia toimiessaan itselle mieleisellä tavalla. (STAKES 2005, 20.)

Lapsi leikkii leikkimisen vuoksi ja parhaimmillaan leikki tuottaa lapselle syvää mielihyvää. Leikkiminen alkaa jo aivan pienenä; pienet lapset leikkivät vuorovaikutuksessa aikuisen tai isompien lasten kanssa. Mielikuvitusleikit tarjoavat hetkestä irtautumisen kokemuksen ja kehittävät mielikuvitusta sekä abstraktia ajattelua.

Isompia lapsia kiinnostavat erilaiset sääntöleikit. Leikki kehittää monia eri osa-alueita, kuten kuvittelu, empatiataidot, sosiaaliset taidot, kielen oppiminen ja liikunta-aidot. (STAKES 2005, 21-22.)

Liikkuminen puolestaan on lapselle luonteva keino tutustua niin itseensä, muihin ihmisiin kuin ympäristöönsä. Päivittäinen liikkuminen on tärkeää lapsen hyvinvoinnin kannalta. Kun lapsi liikkuu, hän ajattelee, iloitsee, ilmaisee tunteita ja oppii sekä kokee elämyksiä, hiekkä ja hengästyksiä. Liikkuminen myös vahvistaa lapsen tietoisuutta omasta kehostaan ja sen hallinnasta, mikä on terveen itsetunnon perusta. (STAKES 2005, 22-23.)

Lapset ovat luontaisia tutkijoita. Tutkiminen tyydyttää lapsen uteliaisuutta ja näin hän voi kokea kuuluvuutta ympärillä olevaan maailmaan. Lapsi voi rauhassa kokeilla itse sekä yhdessä toisten kanssa tutkia uusia asioita. Lapsen oppimisen iloa vahvistavat yrityksen, erehdyksen sekä oivalluksen kokemukset. (STAKES 2005, 25.)

Taiteelliset kokemukset tempaavat lapsen mukaansa ja saavat lapsen toiminnallisuuden virittymään. Taiteen maailma mahdollistaa lapselle sellaisen maailman kokemisen, missä kaikki on mahdollista. Lapsi tarvitsee taiteellisia peruskokemuksia musiikista, kuvataiteesta, tanssista, draamasta, kädentaidoista ja lasten kirjallisuudesta. Lapsi nauttii taiteesta niin yksin kuin yhdessä toisten kanssa; näin hänessä tapahtuu kehitystä niin yksilönä kuin ryhmänkin jäsenenä. Varhaislapsuudessa saadut taiteelliset peruskokemukset ovat merkittäviä tulevaisuuden kannalta: niiden varaan rakentuvat lapsen myöhemmät kulttuuriset arvostukset sekä taidemieltymykset. (STAKES 2005, 23-24.)

Kehittyäkseen lapsi tarvitsee monipuolisesti toimintaa eli virikkeitä, joissa hän pääsee toimimaan näillä lapselle ominaisilla tavoilla. Esimerkiksi päiväkotien virike-toiminta pohjautuu valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan, jonka perusteisiin lapselle ominaiset tavat toimia on kirjattu.

Lapsen kehityksestä ollaan tänä päivänä tietoisia, sillä tarjolla on paljon asiantuntijätietoa aiheesta (Rönkä, Malinen, Sevón, Kinnunen, Poikonen & Lämsä 2009, 276). Sen sijaan että lapsi saataisiin luonnollisesti ja yhtäkkiä, nykyvanhemmat enenevässä määrin suunnittelevat perheen perustamisen tarkasti: lapsien saamisen ajankohta pyritään harkitsemaan tarkkaan ja usein lapsen yrittämistä edeltää keskusteluja, pohdintoja ja lopulta tietoinen päätös valinnasta (Roman & Peterson 2011, 49).

Kun lapsi on saatu, omaa vanhemmuutta pohditaan ja suunnitellaan. Myös lapsen elämä ja vapaa-aika saatetaan suunnitella hyvinkin tarkasti: mitkä harrastukset kehittävät lasta parhaiten, mihin kouluun lapsen kannattaa mennä, millaisten kaverien kanssa lapsi saa olla ja niin edelleen. Tällainen ajattelutapa on imenyt vaikutteita työ- ja talouselämästä. Vaarallista on, jos lapsi nähdään projektina, tuotteena, jonka harrastukset ja elämä voidaan suunnitella tarkasti vuosikausiksi eteenpäin (Rönkä ym. 2009, 276).

2.5 Millaista ajankäyttöä lapsi tarvitsee?

Lapsen hyvinvoinnin kannalta keskeisessä asemassa ovat vanhemmat; yhteinen aika ja tekeminen vanhemman kanssa on merkittävää lapselle. Yhdessä olemiseen ei vaadita mitään erityistä, vaan se on yksinkertaisesti ajan viettämistä kiireettömästi yhdessä: kotitöiden ja arjen askareiden yhdessä tekemistä ja päivän tapahtumista juttelemista. Lapsi kaipaakin arjen tahtiin hitautta ja leppoisuutta. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 143-146.)

Hyvän pohjan lapsiperheen arjen ajankäytölle luovat selkeät rutiinit. Säännönmukainen päivärytmi, samat ruokailuajat ja säännöllinen unirytmiliittyvät yhteen ja vaikuttavat toinen toisiinsa. Säännöllisessä päivärytmissä kaikki rutiinit toistuvat päivän mittaan samassa järjestyksessä, päivästä, viikosta, kuukaudesta ja vuodesta toiseen. Rutiinit ovat lapsen perusrajoja, jotka luovat lapsen maailmaan tasapainoa ja opettavat lapselle elämänhallinnan taitoja. Niillä on myös suuri rooli hyvinvointitaitojen omaksumisessa: parhaimmillaan ihminen oppii jo lapsena nukkumaan riittävästi, syömään säännöllisesti sekä ulkoilemaan ja liikkumaan joka

päivä. (Matilainen 2008, 13, 25, 52-53.)

Säännöllinen elämäntapa helpottaa lapsiperheen elämää monella tapaa. Lapsen hoitamisesta tulee yksinkertaisempaa, kun lapsi oppii itsekin ennakoimaan, mitä seuraavaksi tapahtuu. Säännöllisen unirytmien myötä lapsi todennäköisesti nukahtaa helpommin niin illalla kuin päiväuniaikaankin, jolloin vanhempi saa enemmän omaa aikaa. (Matilainen 2008, 53.) Vaikka lapsi tarvitsee monipuolista tekemistä, monia lapsen kasvatusta stressaavia vanhempia huojentanee tieto, että lapset eivät ole jatkuvaa kehittävästä tekemistä vailla. Esimerkiksi lastenpsykiatrian erikoislääkäri Jari Sinkkonen toteaa näin:

”Kaikki elämä ei voi olla sitä, että viedään lasta paikasta paikkaan ja mietitään, mikä kehittäisi hänen aivojaan eniten. Työnnämme lapselle virikkeitä sellaisella tahdilla, että siinä ei ole mitään rajaa. – Nykyisin lapsen kasvattamisesta on tullut suoritus ja vanhemmuudesta puurtamista. Oikeasti lapsesta on huojentavaa, kun kaikki ei pyöri hänen ympärillään.” (Vesander 2012.)

Leikki-ikäisen lapsen ei ole välttämätöntä aloittaa vielä harrastuksia, sillä erityisesti kokopäivähoidossa olevan lapsen on tärkeää saada palautua hoitopäivästä. Päiväkotiryhmän suuri koko, vaihtuvat hoitajat, melu ja taistelu leluista ovat lapselle stressaavia, ja niinpä lapsen kehityksen kannalta on tärkeää että välillä saa olla rauhassa ja ihan omissa oloissaan. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 146-147.) Lapsen tarpeet ovatkin paljon yksinkertaisempia kuin aikuisten, eivätkä lapset tarvitse jatkuvaa viriketulvaa (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 122). Virikkeiden ja vapaan leikin ja vapaan olemisen välille olisikin hyvä löytää kultainen keskitie.

Tylystyminenkin on toisinaan ainoastaan terveellistä; sen kautta lapsi keksii itse tekemistä ja näin mielikuvitus ja luovuus kehittyvät. Pitkästyminen taidon oppiminen lapsena valmentaa myös kohtaamaan todellisia vaikeuksia, joita jokaisen elämään väistämättä kuuluu. Ennen kaikkea: pitkästyminen on osa elämää, niin aikuisena kuin lapsenakin. (Hakala 2011, 156-158.)

3 VANHEMMAT JA PERHEIDEN AJANKÄYTTÖ

Vanhemmuus ja perheiden ajankäyttö ovat tiiviisti sidoksissa toisiinsa. Vanhempien tekemät valinnat vaikuttavat perheen yhteisen ajan määrään ja laatuun. Vanhempien valinnanmahdollisuuksiin taasen vaikuttavat useat eri tekijät, esimerkiksi kahden aikuisen perheissä vanhempien työskentelyaikoja ja lapsen päivähoitoaikoja voidaan sovitella paremmin lapsen rytmiin sopivaksi kuin yhden aikuisen perheessä, jossa joustonvaraa on vähemmän.

3.1 Mitä vanhemmuus on?

Vanhemman tehtävä on laaja ja monitasoinen ja sen sisällöstä keskustellaan paljon. Lapsi tarvitsee vanhemmilta rakkautta, rajoja ja huolenpitoa. Vanhemmuus on perimmiltään arjen taitoja, joihin jokainen vanhempi voi kasvaa. (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 5.)

Diana Baumrindin klassikoksi muodostuneessa luokittelussa erotellaan kolme tyyliä olla vanhempi, joita ovat salliva, lapsikeskeinen ja autoritaarinen vanhemmuus. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 112.)

Salliva vanhempi. Salliva vanhempi varoo lapsen kontrolloimista ja antaa tämän pitkälti itse säädellä käyttäytymistään. Salliva vanhempi voi myös tuntea epävarmuutta siitä, kuinka lapsen sopimattomaan käytökseen pitäisi puuttua. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 112.)

Autoritaarinen vanhempi. Toinen ääripää on autoritaarinen, aikuiskeskeinen vanhempi, joka rankaisee voimakkaasti mikäli lapsi ei täytä hänen odotuksiaan tai määräyksiään. Hän ei myöskään kuuntele lapsen mielipidettä tai osoita lasta kohtaan lämpimiä tunteita, ja lapsen pitäisikin ilman kyseenalaistamista totella vanhemman käskyjä. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 112.)

Lapsikeskeinen vanhemmuus sijoittuu näiden kahden ääripään väliin. Lapsikeskeinen kasvattaja vaatii lapselta ikätason mukaista käytöstä huomioiden samalla tämän yksilölliset piirteet. Vanhempi on auktoriteetti, kasvatustavassaan

johdonmukainen ja sääntöjen noudattamista vaativa, mutta myös rohkaisee lasta keskustelemaan ja perustelee tälle menettelytapansa. Hän myös osoittaa lasta kohtaan lämpöä sekä kannustaa ja auttaa lasta. Tutkimusten mukaan tällainen kasvatustyyli tukee lapsen myönteistä kehitystä. Tällä tavoin kasvatetuista lapsista kasvaa vastuunsa tuntevia, kypsiä ja yhteistyökykyisiä. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 112.)

Vanhemman on ilman muuta pidettävä huolta lapsen perustarpeista, kuten lapsen riittävästä ravinnon saannista, vaatettamisesta ja levosta, sekä suojattava lasta joutumasta vaaraan. Toisissa asioissa vanhempi tekee parhaansa tuntemalla lapsen ja tämän ominaispiirteet hyvin. Lasta voi esimerkiksi ohjata hänen taitojensa tai kiinnostustensa mukaiseen tekemiseen ja samanhenkisen seuran pariin. Toisaalta hyvä vanhempi tuntee myös lapsensa heikkoudet ja yrittää tukea ja kannustaa niissäkin asioissa, jotka tuottavat ongelmia. (Sinkkonen 2008, 23-24.)

Hyvä vanhemmuus on kykyä asettua lapsen asemaan ja herkkyyttä kuunnella lapsen tarpeita. Siihen kuuluu vanhemman kyky sietää lapsen riippuvuutta pitkän aikaa – vähintäänkin 20 vuotta. Hellän ja rakastavan vanhemman läsnäolo on se, mitä lapsi tarvitsee. Vanhemmuus ei myöskään ole erillään aikuisten muusta elämästä. Vanhempien kaikki toiminta muodostaa esimerkkiä lapsille ja heidän kasvatukselleen. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 21, 145.)

Kuinka sitten tietää olevansa hyvä vanhempi? Entä jos epäonnistuu tai ei olekaan valmis? Vanhemmuuteen kuuluu myös itsesyytöksen ja epävarmuuden tunteita. Ruotsalainen luennoitsija, kirjailija Jorunn Hansson (2008, 4) rohkaisee vanhempia seuraavasti (vapaasti ruotsista suomeen käännetty):

”Vanhempana olet kaikkein tärkein henkilö lapsesi elämässä! Usko itseesi ja usko kykyysi olla vanhempi. Sinä tulet selviytymään ja sinä kelpaat hyvin. Luota itseesi ja siihen, minkä sisimmässäsi tunnet olevan oikein niin sinulle kuin lapsellesi.”

3.1.1 Leikki-ikäisen lapsen vanhemman rooli

Paljon käytetyssä vanhemmuuden roolikartassa vanhemmuus jaetaan viiteen keskeiseen osa-alueeseen, erilaisiin rooleihin. Näitä ovat rakkauden antaja, elämän opettaja, ihmissuhdeosaaja, rajojen asettaja ja huoltaja. (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 18-19.)

Roolien sisältö ja merkitys vaihtelevat lapsen iän ja kehitystason mukaan. Kehityopsykologisesta näkökulmasta leikki-ikäisen lapsen vanhemman kohdalla rajojen asettajan rooli korostuu erityisesti. (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 22.)

Kun vanhempi asettaa lapselle rajat johdonmukaisesti, se luo lapsen maailmaan turvallisuutta ja opettaa sietämään myös pettymyksen tunteita (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 22-23). Lapsi löytää yhteisössä hyväksyttäviä keinoja toimia, kun vanhempi kieltää tai estää johdonmukaisesti toisia asioita ja toisaalta taas sallii ja edesauttaa toisten tapahtumista. Monesti vanhemmat tuntevat rajojen laittajan roolin kuuluvan isoihin, yksittäisiin ratkaisuihin, vaikka todellisuudessa kyse on enemmänkin arjen useista pienistä tilanteista. (Rautiainen 2001, 25.)

Leikki-ikäinen lapsi kaipaa vanhemmiltaan myös rauhoittavia rutiineja, fyysisen koskemattomuuden takaamista ja toisaalta hyvää kosketusta kuten riittävää sylissä pitämistä, mallin näyttämistä, vastauksia kysymyksiin, ratkaisua lasten välisiin ristiriitoihin, virikkeiden säätelyä, hyvän itsetunnon luomista ihaillemalla ja kehumalla sekä rakkautta ja ehdotonta lapsen puolella olemista. (Rautiainen 2001, 24-29.)

Jyväskylän yliopiston Perhetutkimuskeskuksen ja kasvatustieteiden laitoksen yhdessä toteuttama tutkimusprojekti Paletti keräsi tietoa suomalaisten perheiden elämästä 208 keskisuomalaisperheeltä, viiden eri kunnan alueelta (Malinen, Rönkä, Lämsä & Tolvanen 2009, 23).

Paletti-tutkimuksessa saadun tiedon perusteella pienten lasten perheissä eletään intensiivistä vaihetta, jossa vanhemmat toimivat useilla eri elämänalueilla ja monissa rooleissa. Tutkimustuloksissa pikkulapsiperheiden arki ja eri

elämänalueiden välinen vuorovaikutus näyttäytyvät pääosin myönteisessä valossa, mutta myös säröjä on. Esimerkiksi vanhemmuus sekä kuluttaa että ylläpitää parisuhdetta. Myös työn vaikutukset perhe-elämään ja vanhempana toimimiseen voivat olla sekä myönteisiä että kielteisiä. (Rönkä ym. 2009, 274-275.)

Paletti-tutkimuksen tulosten perusteella erilaiset elämänalueet voivat nivoutua parhaimmillaan yhteen synergiaa luoden, mutta se edellyttää eri osapuolten saumantonta yhteistyötä, joka on verrattavissa joukkuepeleihin, jossa niin parisuhde, vanhemmuus, päivähoito, työelämä ja perheen yksittäiset jäsenet sitoutuvat tavoittelemaan yhteistä päämäärää. Jos yksikin pelaajista keskittyy liiaksi yksilöpeleihin tai passivoituu, koko joukkueen toiminta hankaloituu. Lyhyitä aikoja vahvempi osapuoli voi paikata heikomman osapuolen peliä, mutta mikäli hänen täytyy pinnistellä pitkään, edessä on väsyminen. (Rönkä ym. 2009, 274.)

3.1.2 Vanhemmuuden haasteita nykypäivän Suomessa

Nykypäivänä voi helposti tuntua siltä, että jokaisen tulisi olla nuori, tehokas, tuottelias, uudistua jatkuvasti. Myös elämyksiä ja muutosta arvostetaan suuresti. Kasvatus ja perhe-elämä ovat kuitenkin enimmäkseen ihan muuta: tavanomaisuutta, rutiineja, toistoa, tylsääkin. Ei pidä kuitenkaan unohtaa, että myös siihen kuuluu improvisaatio ja liike – yhtenä osana. (Hermanson & Martsola 2006, 6.) Voitaneen sanoa, että tämän päivän näkyvimmin esillä oleva arvomaailma edustaa monia sellaisia asioita, jotka eivät varsinaisesti tue vanhemmuutta ja perhe-elämää.

Kasvatustieteen professori Juha Hakala (2001, 19-21) avaa nykypäivän vanhemmuuden vaaranpaikkoja kirjassaan *Onnellinen lapsi*. Vaarana voi olla lapsen paa-pominen ja tien tasoittelu liiallisuuksiin asti, niin että lapsesta kasvatetaan kyvytön kohtaamaan elämän vastoinkäymisiä. Toisen äärilaidan vaaraksi Hakala mainitsee nykyisen elämänmenon tuottaman väärin ymmärretyn, itsekeskeisen vanhemmuuden; kaikki eivät halua sitoutua vanhemmuuteen eikä omista mielihaluista, kuten harrastuksista, haluta luopua lapsen vuoksi. (Hakala 2001, 19-21.)

Sitoutumattomuuden ongelmasta kielii muun muassa ennen kokematon trendi, joka on viime vuosina noussut Suomen lastensuojeluviranomaisten eteen: ennätysmäärä uusperheiden lapsia ja nuoria on sijoitettu kodin ulkopuolelle asumaan. Perusteluksi on riittänyt, ”ettei tuon murkun kanssa tahdo pärjätä enää kukaan.”(Hakala 2001, 20)

Kiireinen arki ja työelämän paineet ovat osa monen suomalaisen vanhemman elämää. Aikuinen ei yksinkertaisesti ehdi viettää riittävästi aikaa lapsensa kanssa. Juuri kiire on yhteisöllisyyden hävittäjä ja selkeä haitta lapsen ja vanhemman välisessä suhteessa. Huono omatunto siitä, että vanhempi ei ehdi olla riittävästi lapsensa kanssa, saattaa olla myös taustalla siihen että hyvittääkseen läsnäolon puutetta vanhempi rakentaa lapsensa ympärille liikaa toimintaa ja aktiviteetteja. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 122, 144.)

Väestöliiton perhebarometri 2011, Yhteistä aikaa etsimässä, selvittää laajasti suomalaisperheiden ajankäyttöä 2000-luvulla. Barometrin mukaan kiireen tunne on vähentynyt 2000-luvun alusta vuoteen 2010, mikä on yllättävä tutkimustulos. Kaikkein kiireisimpiä kuitenkin edelleen ovat ne vanhemmat, joilla on pieniä lapsia. Alle kouluikäisten lasten äideistä ja isistä reilu 30 prosenttia kokee jatkuvaa kiirettä, mutta 7-17-vuotiaiden lasten vanhemmista jatkuvaa kiirettä kokee enää 20 % vastaajista. Äidit kokevat jatkuvaa kiirettä hieman useammin kuin isät. (Miettinen & Rotkirch 2012, 22-23.)

Yksi vanhemmuutta horjuttava tekijä on myös nykyajan näkemys vanhemman ja lapsen suhteesta. Se nähdään tasavertaisena kaverisuhteena, vaikka kasvatuksen kannalta tärkeää on lapsen ja vanhemman välinen epätasainen suhde. Viimeisen sanan sanominen on vanhemman tehtävä, eivätkä lapset edes halua saatikka kaipa tasavertaista suhdetta. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 123.)

3.2 Ajankäyttö suomalaisissa perheissä

Jokaisella ihmisellä on sama määrä tunteja käytettävänään vuorokaudessa – aika onkin demokraattisesti jaettu resurssi. Se, kuinka ajan voi, saa tai haluaa käyttää,

onkin aivan eri asia. Arjen rytmiä määrittävät useat eri tekijät, kuten yhteiskuntamuoto, työpolitiikka tai henkilön ikä tai elämäntilanne. (Miettinen & Rotkirch 2012, 16.)

Väestöliiton perhebarometrin 2011, Yhteistä aikaa etsimässä, tutkimustulosten perusteella valtaosa vanhemmista lähtee töihin ennen aamukahdeksaa. Kotiinpaluujajoissa on enemmän vaihtelua, noin 50 % vanhemmista palaa kotiin työpäivisin hieman kello viiden jälkeen. (Miettinen & Rotkirch 2012, 95.)

Lapsiperheiden vanhemmista valtaosa kuuluu työvoimaan – heiltä vaaditaan siis yhtä aikaa suuria ajallisia panostuksia niin töissä kuin kotonakin. Kun työpäivä on ohi, odottaa kotona eräänlainen toinen työpäivä kotitöiden muodossa. Mitä enemmän lapsia perheeseen kuuluu, sitä pirstoutuneempaa perheen ajankäyttö on. (Pakoma & Raijas 2010.) Väestöliiton Perhebarometrin tulosten mukaan isien kiire kasvaa tasaisesti lasten määrän mukaan, äideillä selvästi vasta kolmannen lapsen jälkeen (Miettinen & Rotkirch 2012, 30).

Lisäksi Perhebarometrin tuloksista ilmenee, että nykyteknologian mahdollistamat etätööt tekevät mahdolliseksi töiden hiipimisen kotiin, perhearjen keskelle. Työn ja vapaa-ajan välisen rajan kaventuminen nähdään uhkaavana perheen kannalta, sillä työ vie silloin helposti enemmän työntekijän aikaa. Toisaalta se voi helpottaa työn ja perheen yhteen sovittamista silloin, kun työntekijä saa itse vaikuttaa työn määrään sekä milloin ja missä työskentelee. (Miettinen & Rotkirch 2012, 9, 24.)

Perhebarometristä selviää, että perhe-elämän pyöritys jakaantuu tasapuolisemmin kummankin sukupuolen kesken, sillä isät ovat ottaneet lisää vastuuta kotitöistä ja lastenhoidosta. (Väestöliitto 2012.) Lastenhoitoon käytetyn ajan määrä on kasvanut erityisesti pienten lasten perheissä, sekä miehillä että naisilla. Pienten lasten isät käyttävät selvästi aiempaa enemmän aikaa perushoitoon, työssäkäyvät äidit käyttävät siihen yhtä paljon aikaa kuin parikymmentä vuotta sitten. Lasten kanssa leikkiminen, ulkoilu, neuvominen ja koululäksyissä avustaminen ovat asioita, joihin äidit ja isät käyttävät aiempaa enemmän aikaa. (Miettinen & Rotkirch 2012, 75-76.)

Lasten kuljettamiseen käytetty aika on lisääntynyt kahden vuosikymmenen aikana. Erityisesti alakouluikäisten lasten vanhempien kohdalla lasten kuljettaminen ja saattaminen vievät aikaa. (Miettinen & Rotkirch 2012, 75-76.) Perhe ja lapset nousevat suomalaisissa arvotutkimuksissa korkeille sijoille. Yhteisen ajan löytäminen perheen kesken koetaan tärkeäksi myös perhebarometrin mukaan. Lapsiperheiden ajankäytössä on havaittavissa muutos myönteiseen suuntaan. Perheen kanssa halutaan viettää aikaa ja näin myös tehdään. (Väestöliitto 2012.)

Varjopuoliakin ajankäytön kehityksestä löytyy. Työn ja perheen lisäksi aikaa ei näytä jäävän muille ihmisille, minkä seurauksena syntyy pieniä ja sulkeutuneita perheitä. Väestöliiton toimitusjohtaja Helena Hiila-O'Brien pitääkin kehityssuuntaa huolestuttavana, sillä sosiaaliset suhteet ja muiden tuki ovat arvokkaita perheiden jaksamisen kannalta. Myös vaaranmerkkejä on vaikea havaita eristäytyneestä perheestä, ja tämä voi johtaa surullisiin ja jopa väkivaltaisiin tekoihin. (Väestöliitto 2012.)

Julkisisissa keskusteluissa nousee silloin tällöin esille tämän päivän trendi, vanhempien oman ajan tärkeyden korostuminen. Sitoutuminen vanhemmuuteen näkyikin arjen pienissä valinnoissa, kun pohditaan menisinkö äijäporukalla saunailtaan vai lapsen päiväkodin vanhempainiltaan, tai leipoisinko tänään lasten kanssa vai lähtisinkö bestiksieni kanssa syömään (Hakala 2011, 21). Perhebarometrissä kysyttiin, mihin vanhemmat toivoisivat lisää aikaa. Pikkulasten äideistä noin 43 % ja isistä 37 % toivoo voivansa harrastaa enemmän liikuntaa. Kymmenen vuotta sitten 20 % pienten lasten vanhemmista toivoi lisää aikaa liikuntaharrastukselle. (Miettinen & Rotkirch 2012, 93.)

Lapsen omat harrastukset taas parhaimmillaan rikastuttavat lapsen elämää ja ovat koko perheen mukavaa ajanvietettä, mutta vanhemman tehtävänä on huolehtia ettei lapsi kuormitu liikaa niiden takia. Jos perheeseen kuuluu useampia lapsia, perheen yhteinen vapaa-aika saattaa kulua kokonaan harrastusten parissa (Sinkkonen 2008, 31). Jos lapsi viettää päivän päiväkodissa, on tärkeää että vapaa-ajalla ehtii myös levätä ja olla omissa oloissaan.

4 TUTKIMUSMENETELMÄT

Tutkimus suoritettiin Pohjanmaalla kahdessa päiväkodissa. Tutkimuslupaa anottiin alkusyksystä päiväkotien johtajalta sekä sivistysjohtajalta, ja he myönsivät luvan. Tutkimus toteutettiin vanhemmille jaettavalla kyselylomakkeella. Vastausaikaa oli yksi viikko.

4.1 Tutkimusongelma

Päätutkimusongelma tässä opinnäytetyössä oli ”millainen on vanhempien näkemys yhteisestä ajasta 3-5-vuotiaan lapsen kanssa.” Opinnäytetyön tavoite pyrittiin selvittämään neljän alatutkimusongelman avulla, joita ovat:

- 1) Kuinka paljon vanhemmat viettävät aikaa lapsen ja perheen kanssa?
- 2) Mitä vanhemmat tekevät lapsen kanssa vapaa-ajalla?
- 3) Millaisia haasteita vanhemman ja lapsen yhteisen ajan tiellä on?
- 4) Mitä muutoksia haasteiden voittaminen vaatisi?

4.2 Tutkimuksen tavoitteet

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tuottaa lisää ajankohtaista tietoa vanhemman ja lapsen yhteisestä ajankäytöstä. Sen tavoitteena on myös saada vanhemmat pohtimaan oman perheensä ajankäyttöä; millaista se on tavallisimmillaan, parhaimmillaan ja pahimmillaan, voisiko se olla vielä parempaa ja mitä sen muutoksen toteuttaminen vaatisi, vai onko kaikki kenties hyvin juuri näin. Opinnäytetyön tarkoituksena on herättää ajatuksia myös lukijassa.

Kyselylomake valittiin aineistonkeruumenetelmäksi, koska se sopi aiheen, perheiden yhteisen ajankäytön, henkilökohtaiseen luonteeseen parhaiten. Kyselylomakkeella oli myös helppo tavoittaa paljon henkilöitä. Vastaja sai vapaaehtoisesti ja rauhassa kotona täyttää kyselylomakkeen ja palautus tapahtui nimettömänä vastauslaatikkoon. Yhdessä opinnäytetyön ohjaajan kanssa lomakkeesta muokattiin asianmukainen ja selkeä.

4.3 Kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä

Lomake oli puolistrukturoitu ja se sisälsi sekä suljettuja monivalintakysymyksiä että avoimia kysymyksiä. Kyselyssä oli siis sekä kvantitatiivisia eli määrällisiä että kvalitatiivisia eli laadullisia kysymyksiä. Suljetut monivalintakysymykset analysoitiin kvantitatiivisin menetelmin, mutta avoimien kysymysten analysoinnissa käytettiin kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmää. Kvalitatiivisen haastattelun peruskysymys on avoin teema tai kysymys, kvantitatiivisen tutkimuksen perusmuoto on esittää strukturoituja kysymyksiä satunnaisesti valitulle joukolle (Tilastokeskus 2014).

Kvantitatiivisen tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa, joka on yleistettävissä. Kvantitatiivinen, yleinen tieto on kriteereiltään matemaattis-tilastollista. Pyrkimyksenä on antaa aineistosta yleiskuva ja tuoda esille siinä näkyvät piirteet ja poikkeamat mm. vertaamalla poikkeamia keskiarvoon. (Virtuaali-Ammattikorkeakoulu 2014.)

Avoimien kysymysten analysointi on toteutettu aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä, joka on kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmä. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi edustaa induktiivista päättelyä, eli aineistosta esiin nousevia asioita pohditaan teorioiden avulla. Aineistosta etsitään yhtäläisyyksiä ja eroja mm. teemoittamalla, eli aineisto jäsennetään teemojen mukaan ja sitten se pelkistetään (Eskola & Vastamäki 2010, 43).

4.4 Tutkimuksen kulku

Opinnäytetyön tekeminen aloitettiin keväällä 2014, jolloin päätettiin aihe. Lapsiperheet elävät tutkitusti kaikista kiireisintä arkea ja moni pieni lapsi viettää arkipäivisin hereillä oloajastaan suurimman osan päivähoidossa – jossain ihan muualla, kuin vanhempiansa luona. Se voi asettaa suuria paineita perheiden yhteiselle ajalle.

Tutkimuksella haluttiin selvittää, mitä tuo yhteinen aika pitää sisällään ja millaisia toiveita vanhemmillä olisi yhteisen ajankäytön suhteen. Opinnäytetyön ohjaaja toi

työhön vielä uuden, kiinnostavan näkökulman: mikä olisi konkreettisesti se asia, se ensimmäinen askel joka pitäisi ottaa, jotta ajankäyttö muuttuisi vanhemman haluamaan suuntaan. Tästä viimeisimmästä näkökulmasta tehtyjä tutkimuksia tai tietoa löytyy hyvin vähän; suurin osa löytämistäni tutkimuksista ja kirjallisuudesta keskittyi esittelemään työn ja perheen yhdistämistä sekä vapaa-ajan sisältöä ja sen puutteita – ratkaisua siihen etsimättä.

Kyselylomakkeet, saatekirjeet ja vastauskuoret toimitettiin kaikkiin kolmeen päiväkotiryhmään 2.10.2014. Lisäksi jokaisen päiväkotiryhmän eteisaulaan vietiin näkyvälle paikalle vastauslaatikko, johon vastauksen sai palauttaa anonyymisti suljetussa vastauskuoressa. Kyselyn ajankohta oli hyvä, sillä perheet olivat ehtineet elää kesän jälkeistä arkea reilun kuukauden, eikä kukaan ollut enää ”lomatunnelmissa”, jolloin kaikki ylimääräinen kuten kyselyihin vastaaminen jäänee vähiin.

Vastausaikaa oli yksi viikko, 9.10.2014 asti, sillä jos aikaa olisi ollut useita viikkoja, kyselyyn vastaaminen olisi saattanut unohtua tai lomake joutua hukkaan. Eräs päiväkodinjohtaja neuvoi, että hänen kokemuksensa mukaan vastauksia saa varmemmin takaisin kun vastausaika on napakka.

Tutkimuspäiväkodeissa kyselylomake jaettiin 3-5-vuotiaiden lasten vanhemmille, yhteensä 60 vanhemmalle. Kyselylomakkeen palautti 30 vanhempaa, eli vastausprosentiksi tuli 50. Eri päiväkodit eivät erotu työssä omina ryhminään, vaan kaikki aineisto on käsitelty samassa.

Vastausten lukumäärä yllätti positiivisesti. Saatekirjeen ja kyselylomakkeen helpolukuisuuteen oli panostettu, samoin kuin vastaajan anonyyminä pysymisen varmistamiseen ja sen tiedon välittymiseen vastaajalle. Lisäksi toisen tutkimuspäiväkodin työntekijöiltä saatiin hyvää palautetta vastauslaatikoiden houkuttelevasta ulkonäöstä. Yhden päiväkotiryhmän vanhempainillassa käytiin mainostamassa tulevaa tutkimusta. Nämä tekijät lienevät vaikuttaneet positiivisesti vastausten lukumäärään. Koska tutkimus ei kuitenkaan ole kovin laaja ja vastausprosentti jäi vain viiteenkymmeneen, tutkimustulos on suuntaa-antava.

Vanhemmille osoitettu kysely (LIITE 1) oli kolme sivua pitkä ja siinä oli kymmenen kysymystä. Kyselylomakkeen mukana vanhemmille toimitettiin saatekirje ja vastauskuori.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Kyselylomakkeita jaettiin vanhemmille 60 kappaletta ja vastauksia saatiin 30 kappaletta. Näin ollen vastausprosentiksi tuli 50.

5.1 Taustatiedot

Taustatietoina tutkimuksessa kysyttiin vastaajan sukupuolta, ikää, työssäkäyntiä, perheessä asuvien lasten ikää ja aikuisten lukumäärää perheessä. Näillä kaikilla on aikaisemmissa tutkimuksissa todettu olevan vaikutusta perheen yhteisen ajan määrään.

5.1.1 Vastaajien ikä ja sukupuoli

Kyselylomakkeen ensimmäisissä taustatietokysymyksissä tiedusteltiin vastaajan sukupuolta ja ikää. Vastaustulokset on esitetty taulukossa 1.

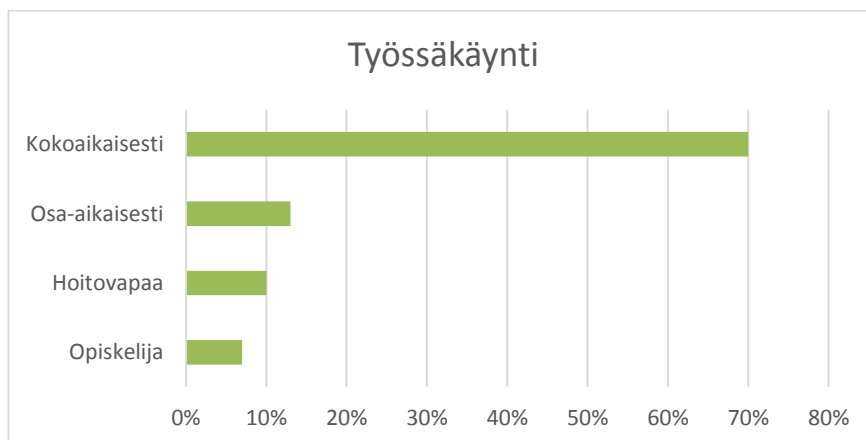
Taulukko 1. Vastaajien ikä- ja sukupuolijakauma.

	25-29 v.	30-34 v.	35-40 v.	yli 40 v.	yhteensä
Nainen	4 (13,3%)	9 (30%)	12 (40%)	4 (13,3%)	29 (97%)
Mies				1 (3,3%)	1 (3%)

Kyselyyn vastasi 29 naista ja yksi mies. Suurin osa, 97 % vastanneista, oli naisia. Vastaajien ikä vaihteli 25-29-vuotiaista yli 40-vuotiaisiin. Suurin osa, 70 % vastaajista, oli 30-40-vuotiaita. 25-29-vuotiaita vastaajia oli 13 % ja yli 40-vuotiaita vastaajia 17%.

5.1.2 Vastaajien työssäkäynti

Seuraava lomakkeen kysymys koski vastaajan työssäkäyntiä. Kuviossa 1. esitellään tutkimukseen osallistuneiden työssäkäyntiä.

Kuvio 1. Vastaajien työssäkäynti.

Vastaajista 70 % (21) kävi kokoaikaisesti töissä. Osa-aikaisesti töitä teki 13 % (4) vanhemmista. 10% (3) vanhemmista hoiti lapsia kotona, heistä kaksi oli hoitovapaalla ja yksi äitiyslomalla. Vastaajista 7 % (2) opiskeli, heistä toinen lisäksi työskenteli.

5.1.3 Perheiden rakenne

Lasten lukumäärää ja ikää kysyttiin, koska aikaisempien tutkimusten mukaan pikku lasten perheessä ollaan kiireisimpiä ja mitä useampia lapsia perheeseen kuuluu, sitä pirstoutuneempaa perheen ajankäyttö on. Kuvio 2 esittelee lasten lukumäärää.

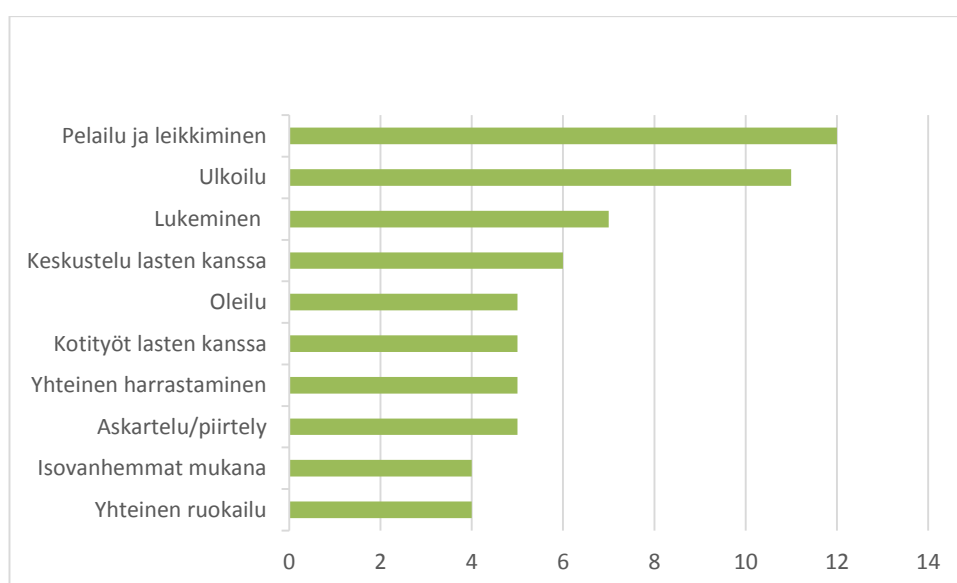
Kuvio 2. Lasten lukumäärä tutkimusperheissä

Suurin osa perheistä, 73 % (22) oli kahden lapsen perheitä. Toiseksi suurin ryhmä olivat kolmelapsiset perheet, joita oli 20 % (6). Yhden lapsen perheitä ja perheitä, joissa oli neljä lasta tai useampi, oli kumpaakin yksi kappale. Jokaisessa perheessä oli vähintään yksi 3-5-vuotias lapsi, olihan kysely rajattu tuon ikäryhmän vanhemmille. 15:ssä tutkimukseen osallistuneessa perheessä alle kouluikäisiä lapsia oli kaksi tai useampi. 14 perheessä oli yhden alle kouluikäisen lapsen lisäksi yksi tai useampi yli kuusivuotias lapsi.

Viimeinen eli viides taustatietokysymys koski aikuisten lukumäärää perheessä. Peräti 97 % eli 29 perheessä oli kaksi aikuista. Yhdessä tutkimukseen osallistuneista perheistä oli yksi aikuinen.

5.2 Vanhempien käsityksiä riittävästä ajankäytöstä lapsen kanssa

Ensimmäinen avoin kysymys koski vanhempien käsityksiä sellaisesta viikosta, jolloin hän kokee viettäneensä riittävästi aikaa lapsensa kanssa. Vastaaja sai vapaasti kuvailla toimintaa ja tunteita siihen liittyen. Kuviossa 3 on kuvattu toimintaa silloin, kun lasten kanssa on ehditty viettää aikaa riittävästi.

Kuvio 3. Toiminta silloin, kun lapsen kanssa on ehtinyt viettää riittävästi aikaa.

Tyypillisin ilmaus, pelailu ja leikkiminen, keräsi 12 (40 %) ilmausta. Seuraavaksi eniten oli ilmauksia ulkoilusta, 11 (37 %). Sitten tulivat lukeminen, 7 (23 %) ja lasten kanssa keskustelu, 6 (20 %). Kotityöt lasten kanssa, yhteinen harrastaminen ja askartelu / piirtely keräsivät kukin 5 (17 %) ilmausta. Isovanhempien mukana olo arjessa ja yhteinen ruokailu saivat kumpikin 4 (13 %) ilmausta.

Pelailu ja leikkiminen (12). Tyypillisin ilmaus oli pelailu ja / tai leikkiminen, johon myös aikuinen osallistui aktiivisena toimijana. Yleisintä oli legoilla leikkiminen ja lautapeliä pelaaminen.

”Olemme leikkineet / pelanneet legoilla, lapset olivat innoissaan leikkimään vanhempien kanssa.”

Ulkoilu (11). Toiseksi tyypillisin ilmaus oli ulkoilu. Lasten kanssa tehtiin metsäretkiä, pihatöitä, käytiin leikkikentällä, urheiltiin ulkona tai ulkoiltiin muuten vain.

”Lisäksi lähes poikkeuksetta ulkoilemme yhdessä lähes joka ilta joko pyöräillen, kävellen, ulkotöitä tehden tai leikkipuistossa käyden.”

Lukeminen (7). Lukeminen keräsi seitsemän ilmausta. Pääsääntöisesti lukeminen liitettiin nukkumaanmenoaikaan, iltasadun lukemiseen lapselle.

”Olen lukenut lapsilleni ja lapsi (vanhempi) on lukenut minulle.”

Keskustelu lasten kanssa (6). Yleisimmin lasten kanssa keskusteltiin päivän tapahtumista, kuten hoitopäivän kulusta.

”Koemme, että vietämme lasten kanssa riittävästi aikaa ja käytämme hyödyksi esim. kuljetuksiin käytettävän ajan siten, että keskustelemme lasten kanssa.”

Oleilu (5). Luokkaan ”oleilu” sijoitettiin viisi ilmausta. Oleilu tarkoittaa niitä ilmauksia, joissa vanhempi on viettänyt lapsen kanssa aikaa ilman, että on tehty mitään erikoista.

”On ehditty halia sohvalla.”

”Parasta laatuaikaa on, kun saadaan olla tylsästi kotona tekemättä mitään.”

Kotityöt lasten kanssa (5). Lapset otettiin mukaan kotitöihin, kuten ruuanlaittoon.

”Lapset ovat olleet mukana kotiaskareissa auttamassa.”

”Ehdin ottaa lapsia mukaan kotitöihin.”

Harrastaminen lasten kanssa (5) Tyypillisimmin lasten kanssa harrastettiin uimahallissa käyntiä.

Askartelu / piirtely lasten kanssa. (5) Askartelu ja / tai piirtäminen keräsi viisi ilmausta.

Isovanhemmat mukana (4) Isovanhempien mukana olo arjessa liitettiin riittävään ajankäyttöön neljässä vastauslomakkeessa.

”Onneksi mieheni vanhemmat asuvat lähellä, he auttavat paljon, esim. haakevat lapset hoidosta / koulusta aikaisemmin, leipovat pullia, käyvät kaupassa ostamassa tarroja jne.”

Yhteinen ruokailu (4). Yhteinen ruokailu keräsi neljä ilmausta.

Yhdestä kahteen ilmaisua riittävään ajankäyttöön liittyen keräsivät muun muassa rauhalliset iltatoimet, sylissä pito, kyläily ja kaupungilla käyminen yhdessä. Eräässä vastauksessa nostettiin esille myös se, että aina yhdessäolon ei tarvitse olla aktiivista yhdessä tekemistä:

”Usein kuitenkin on näin, että olemme kaikki kotona mutta lapset tekevät jotakin omaa – emme ole aktiivisesti vuorovaikutuksessa, mutta olemme (äiti ja isä) aina saatavilla. Huomaan kuinka tärkeää se on lapselle.”

Vastausten perusteella riittävällä yhteisellä ajanvietolla oli positiivinen vaikutus niin lasten kuin aikuistenkin tunteisiin. Viidessä vastauksessa mainittiin hyvääntuulisuus. Lisäksi oli yhdet ilmaukset eri lomakkeilla iloisuudesta, onnellisuudesta ja tyytyväisyydestä. Rauhallisuus oli mainittu kolmessa vastauksessa.

”Kaikki toiminnot on tehty ilman hoputtamista ja kiirettä sekä ehditty nauttia yhdessä esim. kauniista syksyn puista.”

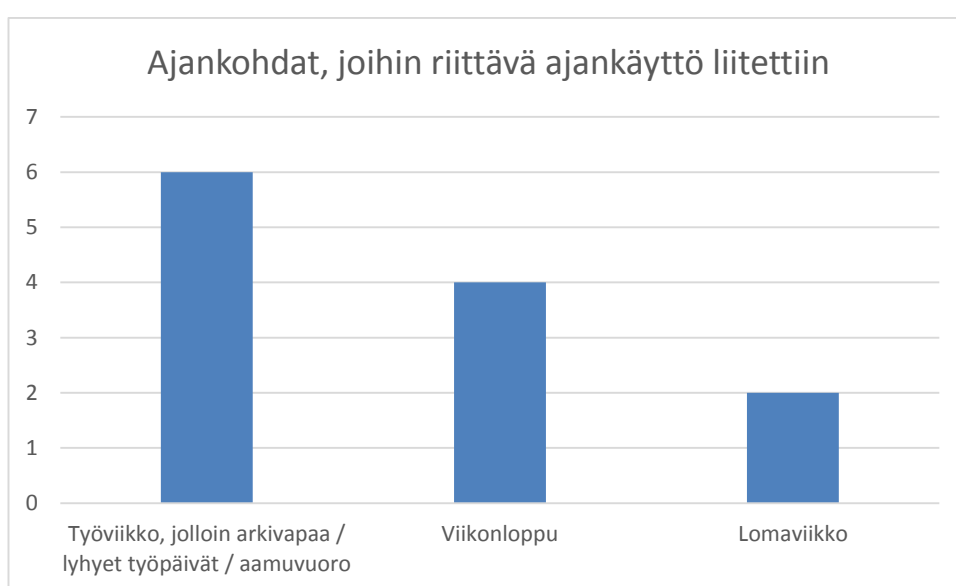
”Minusta tuntuu hienolta, että olemme jakaneet asioita ja olemme ehtineet vaihtaa ajatuksia, mietteitä ja salaisuuksia. Lapset ovat myös asiasta iloisia, tuntevat olonsa turvalliseksi ja ovat rauhallisia.”

Vastauslomakkeista kolmessa oli jätetty vastaamatta tähän kysymykseen kokonaan. Yhdessä näistä vastaaja perusteli tyhjäksi jättämistä sillä, että hänestä tuntui että yhteistä aikaa on jatkuvasti liian vähän eikä sellaista viikkoa ole, että lapsen kanssa olisi ehtinyt viettää riittävän paljon aikaa. Kahdessa muussa tyhjäksi jättämistä ei perusteltu, mutta kyselyn muiden kohtien vastauksista voinee päätellä että hekin toivoisivat yhteistä aikaa olevan enemmän.

Myös aikaisempien tutkimusten, kuten Väestöliiton Perhebarometri 2011, mukaan vanhemmat ovat lisänneet ajankäytössään aikaa, jonka käyttävät lasten kanssa leikkimiseen. (ks. luku 3.2) Isovanhemmat vahvistavat lapsen sukutunnetta ja heillä on usein lapsille annettavanaan aikaa, huomiota ja kärsivällisyyttä. Isovanhempien läsnäolo perheen arjessa myös laventaa perheen sosiaalisia suhteita, mikä on positiivista, sillä useassa nykyperheessä aikaa ei jää oman perheen ja työn lisäksi muille ihmissuhteille. (ks. luvut 2.2 ja 3.2.) Pelkkä oleilu, mitään tekemättä oleminen, on arvokasta lapsen hoitopäivästä palautumisen kannalta (ks. luku 2.5).

5.3 Ajankohdat, joihin riittävä ajankäyttö liitettiin

Kahdessatoista vastauslomakkeessa nostettiin esiin riittävän ajankäytön liittyminen johonkin erityiseen ajankohtaan, kuten tietynlaiseen työviikkoon, viikonloppuun tai lomaviikkoon. Kuviosta 4 ilmenevät ne ajankohdat, joihin riittävä ajankäyttö liitettiin.

Kuvio 4. Ajankohdat, joihin riittävä ajankäyttö liitettiin

Ajankäytöllisesti onnistunut viikko liitettiin 6 vastauksessa (20 %) sellaiseen työviikkoon, jolloin vanhemmalla oli arkivapaa, lyhyet työpäivät tai vuorotyötä tekevällä aamuvuoroviikko. Viikonloppu keräsi 4 ilmausta (13 %). 2 vastauksessa (7 %) vain lomaviikkoa pidettiin sellaisena, jolloin aikaa ehditään viettää riittävästi lapsen kanssa.

Työviikon ohessa (6) . Pääsääntöisesti tämän luokan ilmaukset koskivat vanhemman aamuvuoroa tai sitä, että töistä on päässyt lähtemään ajoissa.

”Olen päässyt aikaisin töistä & olemme ehtineet pihalla touhuta ennen ruoanlaittoa. Ja ruoan jälkeen olemme sisällä touhunnut.”

Viikonloppu (4). Viikonloput yhdistettiin riittävään ajankäyttöön. Viikonloppuisin tehtiin tavallisia lapsiperheen askareita, mutta usein myös jotain erityistä ja kivaa, kuten retkiä. Viikonlopuissa korostui perheen tiivis yhdessä olo, josta ei tarvinnut kenenkään irrottautua.

”Viikonlopulla oltiin vain perheen kesken, tehtiin normaaleja kotihommia ja oltiin siitä kiitollisia että kenenkään ei tarvinnut lähteä mihinkään missä pitää olla toisistamme erossa: ei aikuisten töihin eikä lapsen tarhaan.”

Lomaviikko (2). Loman aika koettiin tärkeäksi yhdessä olon kannalta. Saatettiin jopa tuntea, että ainoastaan lomaviikolla perheen kanssa ehdittiin olla riittävän paljon.

”Vain loma-aikoina tuntuu siltä, että olisin viettänyt riittävästi aikaa lasteni kanssa.”

5.4 Perheen yhteisen ajankäytön esteitä

Kyselylomakkeen toisessa kysymyksessä vastaajia pyydettiin kuvailemaan sellaista viikkoa, jolloin lapsen kanssa ei ole ehtinyt viettää riittävästi aikaa. Kaksi vastaajaa oli vastannut, että tällaista viikkoa ei vielä ole ollut. Heistä toinen oli kokoaikaisesti ja toinen osa-aikaisesti töissä. Kolme muuta vastaajaa oli jättänyt vastaustilan tyhjäksi, heistä kaksi hoiti lapsia kotona ja yksi opiskeli. Näiden kolmen vastaajan muista vastauksista pystyi päättelemään, että he olivat perheensä ajankäyttöön melko tyytyväisiä. Kuvio 5 kuvaa perheen yhteisen ajankäytön yleisimpiä esteitä tässä tutkimuksessa.

Kuvio 5. Perheen yhteisen ajankäytön esteitä.

Kotityöt koki yhteistä aikaa rajoittavana tekijänä 9 vastaajaa (30 %). Seuraavaksi tyypillisin ilmaus oli pitkä työpäivä, 7 (23 %). Harrastukset ja niihin liittyvät kuljetukset sijoittui seuraavaksi, 6 (20 %). 4 ilmausta (13 %) sai vuorotyö. Muut menot keräsi 3 ilmausta (10 %).

Kotityöt (9). Kolmasosa vastaajista piti kotitöitä yhdessä olon esteenä. Pääosin kotityöt olivat työpäivän jälkeen tapahtuvaa ruuanlaittoa, pyykinpesua tai siivousta. Kotitöiden teossa korostui se, että niitä tekivät joko vastaaja yksin tai yhdessä puolison kanssa, lasten tehdessä jotain muuta.

”On myös viikkoja, jolloin esim. illat ovat aika hektistä aikaa. Kun töistä pääsee ja hakee pojat, kotona odottavat kotityöt, ruuanlaitto jne.”

”Se vapaa-aika mitä jää, lapset leikkivät itsekseen pihalla tai sisällä tai katsovat telkkaria. Itsellä kotona paljon hommaa, pyykit, tiskit, siivous, pihatytöt...”

”Lapsi on istunut liian paljon TV:n ääressä, jotta aikuiset ovat saaneet hoidettua asioita (talon remontointia, pihatöitä)”

Pitkä työpäivä (7). Seitsemän ilmausta liittyi pitkään työpäivään tai ylitöihin. Lisäksi yhdellä näin vastanneista työt saattoivat tulla kotiin esimerkiksi pitkien työpuheluiden muodossa. Yksi työt maininnut vastaaja koki työpäivän väsyttävän niin, ettei energia enää riitä lasten kanssa touhuamiseen illalla.

”Ylityöt viedään kotiin, eli kotona myös paperitöitä (pitäisi myös vähentää ylitöitä, jolloin aikaa ja energiaa joinain viikkoina enemmän perheelle). Työpuhelin soi joskus kotonakin, puhelut pitkiä...”

Harrastukset, kuljetukset (6). Harrastuksia oli pääosin perheen vanhemmilla lapsilla, ja niihin liittyvät kuljetukset sitoivat vähintään toisen perheen vanhemmista.

”Lasten harrastukset vie viikossa muutamat illat käytännössä kokonaan.”

”Sitten ruokaa ja sitten harrastuksiin vienti. Harrastusten jälkeen pian nukkumaan.”

”Maanantaina kävin itse harrastamassa, ja kotiin tultuani lapset olivat menossa nukkumaan joten yhteinen aika jäi lyhyeksi. – Arkisin yhteinen aika tuntuu lyhyeltä ja monesti on huono omatunto, jos on viettänyt aikaa omissa harrastuksissa tai keskittynyt vain kotitöihin.”

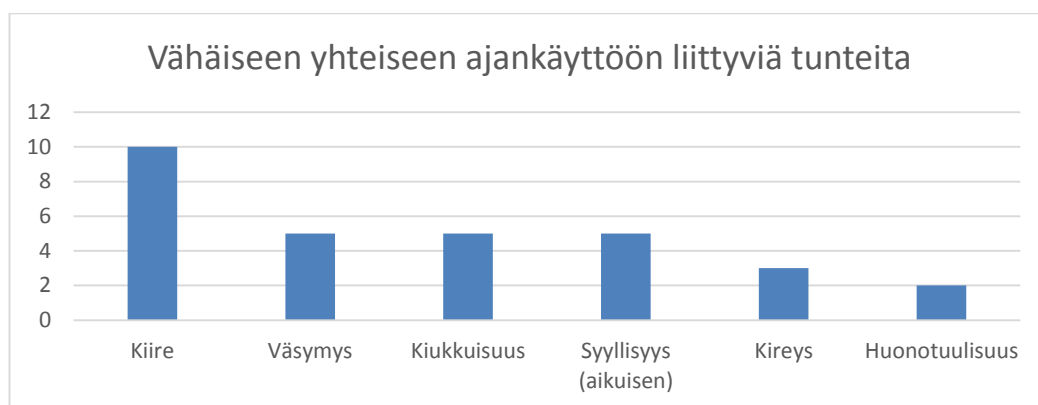
Vuorotyö (4). Vuorotyö esiintyi vastauksissa pääosin negatiivisessa merkityksessä. Erityisesti iltavuoro koettiin hankalaksi yhteisen ajankäytön kannalta.

”Joo olen vuorotyössä, joten aikaa on jäänyt liian vähän. Aamulla nähnyt noin pari tuntia vaan.”

Myös Väestöliiton Perhebarometrin 2011 mukaan lapsiperheillä on yleensä vähiten vapaa-aikaa, ja suurimman osan vapaa-ajasta vievät kotityöt. (Perheaikaa 2012.)

5.5 Perheen vähäiseen yhteiseen ajankäyttöön liittyviä tunteita

Riittämättömään yhteiseen ajankäyttöön liittyvissä vastauksissa oli kuvailtu erilaisia tunteita enemmän ja useammassa vastauslomakkeessa, kuin riittävään ajankäyttöön liittyvissä vastauksissa. Niihin liittyvät ilmaukset pystyi myös selkeämmin luokittelemaan samojen teemojen alle. Kuvioon 6 on kerätty yleisimmin vastauksissa esiintyneet tunteet siihen viikkoon liittyen, kun lasten kanssa on ehditty olla liian vähän.

Kuvio 6. Vähäiseen yhteiseen ajankäyttöön liittyviä tunteita.

Yleisin ilmaus tässä luokassa oli kiire, 10 (30 %). Seuraavaksi eniten ilmauksia keräsivät väsymys, kiukkuisuus ja syyllisyys, kukin 5 (17 %). Kireys sai 3 ilmausta (10 %). Huonotuulisuus sai 2 (7 %) ilmausta.

Kiire (10). Kiireeseen liittyvät ilmaukset olivat yleisiä.

”Kiireisistä päivistä jää sellainen tunne, ettei ole ehtinyt tehdä mitään kunolla. Lapset ovat menneet siinä ”sivussa”. Ajattelen kuitenkin niin, että hyvä että on ehditty harrastuksiin, siellä lapsi saa tehdä kaikkea kivaa.”

”Joskus kiire esim. aamuisin viedä lapsi hoitoon + itse töihin, jolloin tulee tiuskittua turhaan.”

”Kaikki pitää tehdä kiireessä, ja itse kiireisenä huomaamatta hoputtaa lapsia.”

”Arki on liian kiireellistä, tuntuu että kotona ei ehdi koko perhe olemaan yhtä aikaa kovinkaan paljon.”

Syyllisyys (5). Syyllisyyden tunteita kokivat aikuiset. Niitä tunnettiin erilaisista syistä: yksi vastaaja tunsu syyllisyyttä omista harrastuksista, yksi siitä että lapsi on pitkän päivän päiväkodissa ja kolme yleisesti yhteisen ajan vähyydestä.

”Tällaisellä viikolla harmittaa, kun ei ole jäänyt aikaa lapsille. Saatan tuntea syyllisyyttäkin, tuntuu kuin muut kasvattaisivat omia lapsiani enemmän kuin minä itse.”

Väsymys (5). Viisi vastaajaa liitti viikkoon väsymyksen tunteet joko itsellä tai lapsella. Seuraavasti vastasi kahden alle kouluikäisen lapsen kokoaikaisesti töissä käyvä vanhempi:

”Tuntuu, että arki on yhtä puurtamista, eikä iltaisin ehdi / jaksa touhata tarpeeksi. Välillä tuntuu, että ei yhteistä aikaa ole lainkaan tarpeeksi, ja harmittaa kun lapset ovat niin hetken pieniä.”

Kiukkuisuus (5), kireys (3) ja huonotuu-lisuus (2). Kiukkuisuus, kireys ja huonotuu-lisuus keräsivät yhteensä kymmenen ilmausta -näitä tunteita tunsivat sekä vanhemmat että lapset. Näin kuvaili viisi- ja seitsemänvuotiaitten lasten vanhempi:

”Aikuiset ”kireitä” -> lapset kireitä. Normaalialia puhetta ei ole. Kitistään, naristaan ja huudetaan.”

”Aikatauluttaa voisi menot paremmin, kiire ei ole kivaa kenellekään, jolloin pinna kireällä.”

Lapsen kohtaaminen (3) ja läsnä olo lapselle (2). Kiire liittyi myös siihen, että lapselle ei ehdi olla henkisesti läsnä eikä lasta ehdi kohdata.

*”Kaikki vapaa on mennyt esim. kauppareissuihin jne. Olemme silloin kyllä yhdessä, mutta emme vaihda ajatuksia asioista, kohtaa **TODELLA**. En ole huomannut ihmetellä, kuinka ihmeellisen ihania lapsemme ovat ja kuinka paljon he jo osaavatkaan.”*

Lisäksi oli ilmaukset, yksi jokaisesta, levottomista, huomionhakuista ja valittavista lapsista.

5.6 Mihin vanhemmat ovat tyytyväisiä perheensä ajankäytössä?

Vanhemmat löysivät perheidensä arkisesta ajankäytöstä monia asioita, joihin olivat tyytyväisiä. Kuvioon 7 on koottu yleisimmin vastauksissa esiintyneet, toimiviksi koetut asiat perheiden ajankäytössä.

Kuvio 7. Toimiviksi koetut asiat perheiden ajankäytössä

Perheistä 10 (33%) oli arjen ajankäytössään tyytyväisiä lasten kanssa vietettyyn aikaan. 9 (30 %) vastaajaa piti onnistuneena toimivia rutiineja ja säännöllistä päivärhythmiä. Koko perheen yhteisen ruokahetken järjestämiseen edes kerran päivässä oli tyytyväisiä 6 (20 %) vastaajaa. 4 (13 %) vanhempaa oli tyytyväisiä lapsen lyhyeen

hoitopäivään. 4 vastaajaa (13 %) piti onnistuneena kotitöiden jakamista perheenjäsenten kesken. Samoin 4 vastaajaa (13 %) mielsi ajankäytössään onnistuneeksi sen, että viikonloput oli varattu vain perheen kesken vietettävälle ajalle. 3 vanhempaa (10 %) nosti esille perheen yhteisen harrastamisen.

Lasten kansa vietetty aika (10). Kiireestä ja työpäivistä huolimatta vastaajat kokivat, että lasten kanssa ehdittiin myös olla ja tehdä asioita yhdessä: lukea, ulkoilla, askarrella ja niin edelleen. Lasten kanssa vietettyyn aikaan tyytyväisistä vastaajista viisi oli kokopäivätyössä, kaksi osapäivätyössä, yksi hoitovapaalla ja yksi äitiyslomalla.

”Olemme mahd. paljon lasten kanssa, yhdessä olo laitetaan aina etusijalle. Kuuntelemme / havainnoimme lasten oloa ja jaksamista – harrastukset ja ylimääräiset menot suunnitellaan paljon sen mukaan.”

”Kaikkien töiden lisäksi on aikaa leikkiä, ulkoilla, musisoida jne. Puoli tuntiakin ulkoilua on parempi kuin esim. sama aika passiivista tv:n katselua.”

Toimivat rutiinit (9). Erityisesti uni- ja ruokailurytmeihin oltiin tyytyväisiä.

”Lyhyesti ja ytimekkäästi siihen, että rytmi pysyy meillä hyvin ”kuosissa”.”

”Säännölliset ruoka- ja nukkumaanmenoajat.”

”Iltarutiinit: iltapala, iltapesut, iltasatu.”

Koko perheen yhteinen ruokailu (6). Päivittäinen yhteinen ruokahetki keräsi kuusi ilmausta. Ruokailu saattoi olla illallinen tai iltapala.

”Iltaisin ollaan koko perhe koolla, syödään yhdessä iltapala.”

Lasten lyhyt hoitopäivä (4). Lasten lyhyt hoitopäivä mahdollistui, mikäli jompikumpi vanhemmista pääsi aikaisemmin töistä tai oli pääsääntöisesti kotona hoitamaan lasta.

”Hoitopäivä loppuu kohtalaisen aikaisin, joten iltaan jää yhteistä aikaa useampi tunti.”

Kotitöiden teko yhdessä (4). Tyytyväisyyttä tunnettiin myös kotitöiden jakamisesta puolison ja / tai lasten kanssa.

”Muutenkin lapset pyritään ottamaan kotitöihin mukaan tai ainakin tässä vaiheessa opetetaan, että ne kotityöt ovat osa arkea.”

Viikonloppuisin aikaa perheelle (4). Neljä ilmausta keräsi viikonloppujen keskittäminen perheen yhteiselle ajalle.

”Viikonloppuisin voimme tehdä koko perhe yhdessä jotain.”

Yhteinen harrastaminen (3). Sen lisäksi, että perheillä oli paljon yksittäisten perheenjäsenten harrastuksia, heillä oli myös jonkin verran sellaisia harrastuksia, joihin saattoi osallistua yhdessä perheenä.

”Lasten kanssa uimahallissa käynti joka viikko.”

Yhden tai kaksi ilmausta keräsivät lisäksi mm. arjen leppoisuus, keskustelut lapsen kanssa, rento asenne kotitöihin, kaikilla perheenjäsenillä on aikaa liikunnalle, iltasadun lukeminen, isompien lasten läksyissä avustaminen, säännöllinen päivätyö ja arjen aikataulujen hyvä suunnittelu, josta kirjoitettiin näin:

”Suunnitteluun, koska huonosti suunniteltu viikko kostautuu esim. tavaroiden tai sovittujen asioiden unohtamisena. Kiireestä huolimatta lapset vaikuttavat tyytyväisiltä ja onnellisilta, joten ajankäytössä olen tyytyväinen ettei kiire näy lapsissa negatiivisesti.”

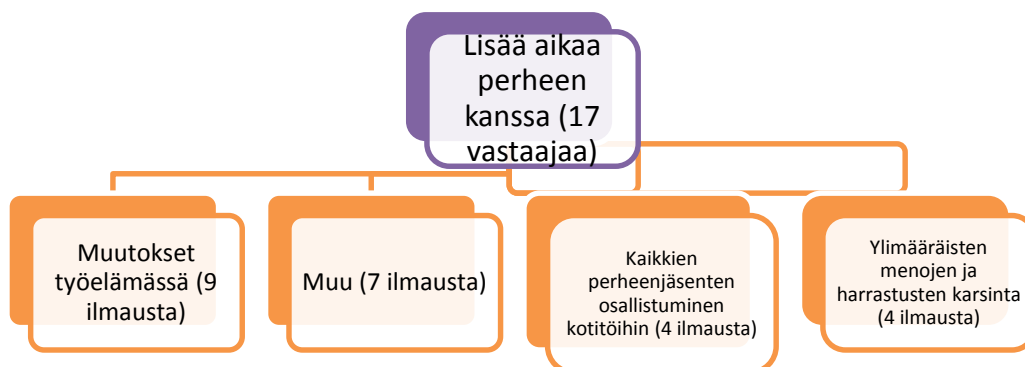
Kymmenen vuoden aikana vanhempien lastenhoitoon käyttämä aika on kasvanut ja muuttunut sisällöltään: aikaisempienkin tutkimusten mukaan vanhemmat ovat kasvattaneet lasten kanssa puuhailuun, kuten leikkimiseen ja ulkoiluun, liittyvää aikaa. Myös lasten kuljetuksiin käytetty aika on kasvanut. Perheiden tasainen työnjako on

tärkeätä niin lasten kuin parisuhteenkin hyvinvoinnille. Erityisesti isät ovat kasvataneet vastuunottoa yhteisistä kotitöistä. (Perheaikaa 2012.)

5.7 Perheen ajankäytön kehittäminen

Kyselylomakkeen yhdeksäs ja kymmenes kysymys on käsitelty yhdessä tässä luvussa, sillä ne nivoutuvat tiiviisti yhteen. Yhdeksäs kysymys kyselylomakkeessa oli, mihin suuntaan vastaaja haluaisi kehittää perheensä arjen ajankäyttöä. Kysymykseen vastasi 29 vanhempaa ja yksi vanhemmista jätti vastaamatta. Vastanneista viisi ei maininnut mitään kehitettävää, vaan vastasi olevansa tyytyväinen tämänhetkiseen tilanteeseen. Heistä kaksi oli kokopäivätyössä, yksi äitiyslomalla, yksi hoitovapaalla ja yksi osapäivätyössä. Enemmistö vastaajista, 17, mainitsi haluavansa kehittää ajankäyttöä siten, että perheellä olisi enemmän yhteistä aikaa. Seitsemästätoista vastaajasta kuusi toivoi yhteisen ajan olevan jotakin yhteistä tekemistä.

Viimeiseksi kysyttiin, mikä olisi ensimmäinen askel joka täytyisi ottaa, jotta tuodell mainittu kehitys voisi tapahtua. Tähän kysymykseen vastasi 23 vanhempaa, sillä viisi vanhempaa ei ollut löytänyt kehitettävää ja yksi vastaaja jätti kohdan muuten vain tyhjäksi. Kuvioon 8 on koottu niitä yleisimpiä toimenpiteitä, joiden vanhemmat kokivat auttavan ajan lisäämisessä.

Kuvio 8. Vanhempien ajatuksia siitä, mitä toimenpiteitä yhteisen ajan saaminen vaatisi

17 (57 %) vastaajista halusi kehittää ajankäyttöään siten, että saisi lisää aikaa perheen kanssa. Näin vastanneista 9 (53%) uskoi pääsevänsä tähän tavoitteeseen työelämän muutosten kautta. Luokkaan ”muu” kuului 7 ilmausta (41 %). Kaikkien perheenjäsenten osallistuminen kotitöihin ja ylimääräisten menojen ja harrastusten karsinta keräsivät kumpikin 4 ilmausta (24 %).

Muutokset työelämässä (9). Kolme vanhempaa mainitsi lyhemmät työpäivät mm. ylitöitä vähentämällä. Kaksi vanhempaa ajatteli ensimmäisen askeleen olevan työaikojen uudelleen sovittelu, mm. 80-prosenttista työaikaa tekemällä. Kaksi vastaajaa mainitsi osittaisen hoitovapaan ottamisen. Yksi vanhempi ilmoitti päivätyön saamisen lisäävän yhteistä aikaa. Yksi vanhempi nosti esille työreissujen vähentämisen.

”Vähemmän töitä, enemmän yhteistä aikaa lapsieni kanssa. Hyvin ymmärrän, että tämä ei ole realistista.”

”Tavoitteenani on ottaa osittainen hoitovapaa ensi syksyille.”

”Mies vähentäisi työreissujaan, mutta ei taida olla realistinen toive tällä hetkellä.”

Muu (7). Muita tapoja saada perheen yhteistä aikaa lisää olivat rennompi suhtautuminen kotitöihin (kaksi ilmausta), läsnäolo lapselle, lasten kasvaminen, puolison koulun päättymisen tulevaisuudessa, vähemmän ruutuaikaa ja kotitöiden keskittäminen tietyille viikonpäiville.

”Itse oon kova stressaamaan kotitöistä jne koti pitäis olla aina kunnossa ja siisti, että jos ottais vähän rennommin niin se auttaisi paljon!”

Kaikkien perheenjäsenten osallistuminen kotitöihin (4). Neljä vastaajaa koki yhteisen ajan lisääntyvän, mikäli puoliso ja / tai perheen isommat lapset osallistuisivat enemmän kotitöiden tekemiseen.

”Kotitöiden vähentyminen / tasapuolisempi jakaminen puolison kanssa (ikuisuuskyseminen ☺).”

”Ehkäpä neuvottelemalla koululaisten kanssa kotitöistä.”

Ylimääräisten menojen ja harrastusten karsinta (4). Neljä vastaajaa haki ratkaisua ylimääräisten menojen ja harrastusten karsinnasta.

Vastaajilla oli myös muita, yksilöllisiä ajatuksia perheensä ajankäytön kehityssuunnasta. Kolme vastaajaa toivoi perheensä ajankäytön kehittyvän kiireettömämpään suuntaan. Muut esille nousseet aiheet olivat vähemmän ruutuaikaa, enemmän lasten vapaata leikkiä, enemmän ulkoilua, enemmän oleilua, enemmän lasten juttujen ja touhujen seurailua, lisää vapaapäiviä ja reissuja, ajankäytön suunnittelun parantaminen, yhteinen ruokailu, lapsen lyhempi hoitopäivä, enemmän jaksamista lasten kanssa toimimiseen ja enemmän omaa aikaa.

Myös ensimmäiseksi toimenpiteeksi kohti ajankäytön toivottua suuntaa ehdotettiin useita yksilöllisiä ratkaisuja. Vastaajien mukaan mm. lisää perheen yhteisiä reissuja olisi mahdollista tehdä laittamalla rahaa säästöön, ajankäytön suunnittelun parantamisen voisi aloittaa kimppakyytien järjestämisestä harrastuksiin ja lasten touhuja voisi seurailta irrottamalla enemmän aikaa lastenhuoneessa istuskeluun. Osassa vastauksia ajankäytön muutoksen todettiin olevan riippuvainen myös toisista ihmisistä tai muista tahoista, ei vain muutoksista omassa ajankäytössä:

”Että muutkaan nykylapset eivät olisi niin mediariippuvaisia jo leikki-ikäisinä (eivätkä vertailisi).”

Eri elämäntilanteita yhteen sovitettaessa joudutaan miettimään niin konkreettisia, toimintaan ja ajankäyttöön liittyviä seikkoja kuin eri elämäntilanteisiin liittyviä arvojaakin. Usein perhe joudutaan sopeuttamaan ja sovittamaan työhön, joka vaatii läsnäoloa kodin ulkopuolella. Monesti työ myös joustaa ainoastaan vähän työntekijän yksilöllisten tarpeitten mukaisesti ja lisäksi työn tahti on sidottu tekijöihin, jotka ovat työntekijästä itsestään riippumattomia. (Turpeinen & Toivanen 2008.)

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tarkoituksena oli avoimilla kysymyksillä selvittää, millaisia käsityksiä vanhemmilla on perheensä yhteisestä ajankäytöstä ja mihin suuntaan he ajankäyttöään haluaisivat kehittää. Tavoitteena oli saada tietoa siitä, millaista ajankäyttö on parhaimmillaan ja pahimmillaan, mihin vanhemmat ovat tyytyväisiä oman perheensä arjen ajankäytössä., mihin suuntaan sitä pitäisi kehittää ja mikä olisi se ensimmäinen asia, jonka pitäisi toteutua jotta haluttu kehitys voisi tapahtua.

Yhtä vastaajaa lukuun ottamatta vastaajat olivat naisia ja yhtä vastaajaa lukuun ottamatta perheeseen kuului kaksi aikuista. Perheistä reilu kaksikolmasosa oli kahden lapsen perheitä - kolme lasta tai enemmän oli seitsemässä perheessä, yhdessä perheessä oli yksi lapsi. Valtaosa vastaajista kävi töissä – suurin osa kokoaikaisesti, kaksi osa-aikaisesti. Kolme vanhempaa oli kotona ja kaksi vanhempaa opiskeli. Koska jokainen vastaaja ja perhe on ainutlaatuinen, vastauksetkin olivat yksilöllisiä. Siitä huolimatta vastauksista löytyi myös yhtäläisyyksiä.

Tutkimusaineiston perusteella riittävä ajanvietto lasten ja perheen kanssa yhdistettiin pääosin arkiseen tekemiseen ja rauhalliseen yhdessä oloon. Vastaajat pitivät tärkeänä sitä, että vanhempi ja lapsi tekevät yhdessä asioita: leikkivät, piirtelevät, ulkoilevat, harrastavat ja lukevat. Riittävään ajanviettoon perheen parissa liitettiin myös positiivisia tunteita kuten kiireettömyys, hyväntuulisuus ja tyytyväisyys. Riittävän ajankäytön myös todettiin helpottavan arjen sujumista. Kysymykseen riittävästä ajankäytöstä vastaajat vastasivat monisanaisemmin ja painokkaammin. Tutkimuksella saadun aineiston pohjalta yleisimmiksi haasteellisiksi yhteisen ajankäytön kannalta koettiin työpäivän pituus tai ajankohta, kotityöt ja harrastukset sekä muut menot. Myös vähäisen ajankäytön herättämiä tunteita kuvailtiin paljon: riittämättömään yhteiseen ajankäyttöön liitettiin negatiivisia tunteita, kuten kiire, huonotuulisuus, kireys tai syyllisyys.

Tutkimuksesta saadut tulokset osoittavat, että kolmasosa vastaajista oli perheensä arjen ajankäytössä tyytyväisiä lasten kanssa vietettyyn aikaan. Vaikka osa heistä

saattoi toivoa lisää yhteistä aikaa, sen sisältöä pidettiin hyvänä ja kiireestä huolimatta lasten kanssa ehdittiin tehdä pääosin arkisia asioita yhdessä. Useat vastaajat olivat ajankäytössään tyytyväisiä rutiineihin, erityisesti ruokailu- ja nukahtamisrutiineihin. Ei-kokoaikaisesti työssäkäyvien keskuudessa yhteiseen ajanviettoon olttiin kaikkein tyytyväisimpiä, ja noin puolet tähän joukkoon kuuluvista ei kokenut tarvetta kehittää perheensä ajankäyttöä. Tulosten perusteella suurin osa vanhemmista vastasi kehittämistä koskevaan kysymykseen yksimielisesti; ajankäyttöä haluttiin kehittää siten, että perheen yhteistä aikaa olisi enemmän. Pääosin vastaajat kokivat tässä tavoitteessa onnistumisen edellyttävän työssäkäyntiin liittyviä muutoksia, harrastusten ja muiden menojen vähentämistä tai apua kotitöihin. Varsinkin työelämään liittyvät muutokset koettiin usein vaikeiksi toteuttaa. Myös kiireettömyyttä toivottiin.

Tutkimuksen luotettavuutta pyrittiin parantamaan huolellisesti suunnitellulla kyselylomakkeella ja tutkimukseen osallistuvien anonyyminä säilymisen varmistamisella, jota tuki suljetussa vastauskuoressa päiväkodin vastauslaatikkoon palautettava kyselylomake sekä se, että päiväkotien nimiä ei ole mainittu valmiissa tutkimuksessa. Luotettavuutta lisäsi vastausten lukumäärä, kolmekymmentä, sekä se että pääosin vastauslomakkeen kaikkiin kysymyksiin oli vastattu kattavasti. Luotettavuutta lisäsi myös useita luotettavia lähteitä käyttäen laadittu teoriaosuus.

Kaikkiin tutkimusongelmien kysymyksiin voitiin vastata pienten lasten vanhemmilta saadun tutkimusaineiston pohjalta, joten tutkimuksen validiteetti on hyvä. Tutkimuksessa kiinnitettiin huomiota eettisyyteen ottamalla huomioon aiheen henkilökohtainen luonne tutkimushenkilöiden anonyyminä säilymisen kautta. Jokainen vastauslomake käytiin läpi useaan kertaan. Lisäksi valmiissa opinnäytetyössä käytettiin tekstin tukena useita suoria lainauksia vastaajilta, jotta lukijalle välittyisi mahdollisimman todenmukainen kuva vastauksista. Tutkimukseen osallistuneille tiedotettiin, mistä valmiin opinnäytetyön voisi lukea.

7 POHDINTA

Kun viime keväänä oli aika päättää opinnäytetyön aihe, päädyin valitsemaan perheiden yhteisen ajan oman kiinnostukseni pohjalta. Päiväkodeissa töitä ja opintoihin liittyneitä harjoitteluja tehneenä olin saanut jutella monien vanhempien ja työntekijöiden kanssa samasta aiheesta: lapsiperheiden ajankäytöstä. Lisäksi aihe on noussut mediassa esille tasaisin väliajoin. Minua kiinnosti ottaa selvää, mitä mieltä vanhemmat itse olivat aiheesta: mikä toimii ja mikä ei toimi, voisiko jokin olla toisin ja ennen kaikkea, mitä se vaatisi. Aiemmissä tutkimuksissa kun on lähinnä keskitytty kuvaamaan lapsiperheiden arkea ja ehkä niitä ajankäytön unelmiakin, mutta ei niinkään sitä, mitä asioiden muuttumisen eteen olisi tehtävissä.

Opinnäytetyöprosessi oli mielenkiintoinen ja opettavainen. Oma kiinnostukseni aiheeseen piti yllä intoa ja antoi voimia haasteiden edessä. Olin positiivisesti yllättynyt saamani tutkimusaineiston määrästä, mutta toisaalta aineiston runsaus asetti omat haasteensa rajaukselle ja aineiston analysoinnille. Kaksi ensimmäistä avointa kysymystä olisi ehkä voinut yhdistää, mutta toisaalta sitten en olisi saanut niin yksityiskohtaista tietoa. Olen saanut paljon arvokasta tietoa 3-5-vuotiaiden lasten perheiden arjesta, ja sen myötä lastentarhanopettajan ammatti-identiteetti on kehittynyt. Minulle on entisestään kirkastunut ajatus siitä, kuinka tärkeää laadukas päivähoito on: viettäväthän monet lapset suurimman osan valveillaoloajastaan päivähoitossa. Olen pohtinut, kuinka voisin lisätä työssäni lasten kiireettömyyden tunnetta ja kohdatuksi tulemista.

Valtaosa tutkimushenkilöistä oli kokopäiväisesti työssä käyviä naisia. Heidän vastauksistaan ilmeni, kuinka heidän täytyi sujuvasti vaihtaa roolista toiseen päivän mittaan. Työpäivän jälkeen useita odottivat kotityöt ja / tai lasten harrastuksiin kuljettaminen ja lasten viihdyttäminen. Usealla vastaajalla tuntuivat tunnit loppuvan vuorokaudesta kesken. Aikuisten kiire heijastuu myös lapseen. Pohdinkin, miksi kotiäitiyttä ja -isyyttä arvostetaan tässä yhteiskunnassa niin vähän. Perhe kun on pie-

nelle lapselle se tärkein asia, ja lapsuus juuri se aika jolloin luodaan pohja tulevaisuudelle. Ei ole siis lainkaan samantekevää, kuinka ihminen elää ensimmäiset vuotensa: kiireessä paikasta toiseen hoputettuna vaiko rauhassa omaan tahtiin.

Monet vastaajista ilmaisivat avun kotitöissä olevan se asia, joka lisäisi yhteistä aikaa. Näin vastanneet heittivät ilmaan ajatuksia uudesta työnjaosta puolison kanssa, suuremman vastuun antamisesta isommille lapsille ja siistijän palkkaamisesta. Vielä useampi vastaaja koki, että työssäkäyntiin olisi tehtävä jokin muutos. Jäin pohtimaan, kuinka mahdollista tai todennäköistä työelämän joustaminen tässä tilanteessa on. Usein työntekijän odotetaan joustavan työelämään päin, mutta toteutuuko sama myös toisinpäin? Joissain vastauksissa tällaisen ehdotuksen perään olikin lisätty epäily siitä, että muutos ei ollut ainakaan sillä hetkellä mahdollinen. Yhden aikuisen perheitä kyselyyn vastasi yksi, ja pohdinkin, millaisia keinoja yhden aikuisen perheissä vanhemmalla olisi käytössään, jos puolison tukea kotitöihin ei voi saada ja esimerkiksi työn tekeminen osa-aikaisesti olisi taloudellisesti vaikeampaa.

Tutkimustuloksissa minut yllätti se, että harva mainitsi mediassa paljon kohistun aikuisen oman laatuajan tai sen kaipuun – sen sijaan toivottiin lisää koko perheen yhteistä aikaa ja tekemistä, hyvin arkisia asioita. Mahtaisiko tutkimustulos olla toisenlainen, jos joukossa olisi ollut enemmän miehiä? Tai jos vastaajien joukossa olisi ollut enemmän niitä, jotka eivät käy töissä kokopäiväisesti ja viettävät enemmän aikaa lasten kanssa – olisiko silloin oman ajan tarve kasvanut?

Jatkossakin aiheesta tarvitaan tutkimusta, jotta aihe pysyisi vanhempien, lasten kanssa työskentelevien, päättäjien ja ihan kaikkien aikuisten mielessä. Hyvä jatkotutkimusaihe voisi olla isien näkökulma perheen yhteiseen aikaan. Myös lasten näkökulma olisi kiintoisa, joskin myös haastava.

Tutkimus on kirkastanut käsitystäni siitä, että perheiden riittävällä yhteisellä ajan käytöllä on myönteinen vaikutus niin aikuisiin kuin lapsiinkin ja heidän arkensa sujumiseen. Perheet kaipaavat lisää yhteistä aikaa ja rauhallisuutta arjen rytmiin.

Vanhemmat myös löytävät keinoja luoda perheelleen yhteistä aikaa, mutta niiden toteutumiseen tarvitaan myös muiden ihmisten tai työelämän yhteistyötä.

LÄHTEET

Duodecim. 2005. Mitä sensitiivisempi äiti, sitä tyytyväisempi vauva. Viitattu 1.10.2014. http://www.duodecim.fi/terveysportti/uutissorvi_uusi.lue_abstrakti2?iid=7137&iprint=3&p_hakusana=

Eskola, J. & Vastamäki, J. 2010. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1, 26-44. Toim. Aaltola, J. & Valli, R. Jyväskylä. PS-Kustannus.

Hakala, J. 2011. Onnellinen lapsi. Vanhempien kasvatusoppi. Gummerus Kustannus OY.

Hansson, J. 2008. Trygga små barn. Ica Bokförlag.

Helminen, M. & Iso-Heiniemi, M. 1999. Vanhemmuuden roolikartta. Käyttäjän opas. 1. painos. Helsinki. Suomen kuntaliitto.

Hermanson, E. 2006. Nuori – lapsi aikuisen vaatteissa? Teoksessa Aikuinen vanhemmuus-Katoavan kasvatuksen jäljillä, 15-35. Toim. Hermanson, E. & Martsola, R. Helsinki. Kirjapaja OY.

Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2010. Lapsen hyvä arki. Helsinki. Kustannus-Osakeyhtiö Kotimaa / Kirjapaja.

Malinen, K., Rönkä, A., Lämsä, T. & Tolvanen, A. 2009. Päiväkirjamenetelmä Paletti-tutkimuksessa. Teoksessa Perhe-elämän Paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa, 21-43. Toim. Rönkä, A., Malinen, K. & Lämsä, T. Jyväskylä. PS-Kustannus.

Matilainen, T. 2008. Lapsi elää rutiineista. Helppo ja hyvä arki. Jyväskylä. Gummerus Kustannus OY.

Miettinen, A. & Rotkirch, A. 2012. Yhteistä aikaa etsimässä. Lapsiperheiden ajankäyttö 2000-luvulla. Helsinki. VL-Markkinointi Oy.

MLL 2014 a. Lapsen kasvu ja kehitys: 3-4-vuotias. Viitattu 25.7.2014. MLL:n Vanhempainnetti.
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/3_4-vuotias/

MLL 2014 b. Lapsen kasvu ja kehitys: 4-5-vuotias. Viitattu 25.7.2014. MLL:n Vanhempainnetti.
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/4_5-vuotias/

Pakoma, R. & Raijas, A. 2010. Lapsiperheiltä puuttuu aikaa, ei rahaa. Viitattu 28.7.2014. Pääkirjoitus. Helsingin Sanomien internetsivut.

- Perheaikaa. 2012. Väestöliiton ylläpitämä internetsivu. Viitattu 29.10.2014. <https://www.perheaikaa.fi/jutut/lapsi-perheessa/isyys/isien-osuus-kotitoista-ja-lastenhoidosta-kasvaa/>
- Pleshette Murphy, A. 2010. Lastenleikkiä. Kuinka kasvatat fiksuja, terveitä ja huomaavaisia lapsia syntymästä 12-vuotiaaksi. Helsinki. Schildts Kustannus Oy.
- Puustjärvi, A. 2011. Lapsen tasapainoisen kehityksen tukeminen. Viitattu 25.7.2014. [esitelmä]. <http://www.sooli.fi/web/data/uploads/lapsentasapainoisenkehityksentukeminen.pdf>
- Rautiainen, M. 2001. Vanhemmuuden roolit ja leikki-ikä (2-6 vuotta). Teoksessa Vanhemmuuden roolikartta. Syvennä ja sovela, 24-31. Toim. Rautiainen, M. Helsinki. Suomen kuntaliitto.
- Roman, C. & Peterson, H. 2011. Familjer i tiden. Förhandling, kön och gränslöst arbete. Uumaja. Boréa Bokförlag.
- Rönkä, A., Malinen, K., Sevón, E., Kinnunen, U., Poikonen, P. & Lämsä, T. 2009. Arki elämänalueiden leikkauspisteessä: johtopäätökset ja ehdotuksia perheiden arjen tukemiseksi, 273-295. Toim. Rönkä, A., Malinen, K. & Lämsä, T. Jyväskylä. PS-Kustannus.
- Sinkkonen, J. 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Helsinki. WSOY.
- STAKES. 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Viitattu 12.9.2014. Verkojulkaisu THL:n internetsivuilla. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201210089363>
- Tilastokeskus. 2014. Laadullisen ja määrällisen tutkimuksen erot. Viitattu 22.8.2014. Tilastokeskuksen internetsivut. <http://www.stat.fi/virsta/tkeruu/01/07/>
- Turpeinen, M. & Toivanen, M. 2008. Perhe työssä, työ perheessä. Työn ja perheen yhteensovittamisen rajat ja mahdollisuudet työorganisaatiotoimijoiden, perheen ja sukupuolen näkökulmasta. Espoo. MONIKKO-hanke.
- Vesander, L. 2012. Lastenpsykiatrian asiantuntija: Jatkuva viriketulva tukahduttaa lapsen. Viitattu 13.9.2014. Savon Sanomien internetjuttuarkisto. www.savonsanomat.fi/uutiset/kotimaa/lastenpsykiatrian-asiantuntija-jatkuva-viriketulva-tukahduttaa-lapsen/
- Virtuaali-Ammattikorkeakoulu. 2014. Kvantitatiivisen analyysin perusteet. Viitattu 23.8.2014. Virtuaali-Ammattikorkeakoulun internetsivut. Ylemmän AMK-tutkinnon metodifoorumi. <http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/0709019/1193463890749/1193464131489/1194289328583/1194289824724.html>

Väestöliitto. 2012. Perhebarometri: miten perhe käyttää aikansa. Viitattu
20.7.2014. Väestöliiton internetsivut. <http://www.vaestoliitto.fi/?x27375=1473132>

Hyvät vanhemmat,

olen Anniina Karhu, sosionomiopiskelija Vaasan ammattikorkeakoulusta. Suuntaudun lapsi-, nuoriso- ja perhetyöhön ja tarkoitukseni on valmistua jouluna 2014. Tavoittelen samalla lastentarhanopettajan pätevyyttä.

Opinnäytetyöni aiheena on lapsen ja vanhemman yhdessä viettämä aika. Olen rjannut ryhmän 3-5-vuotiaisiin lapsiin. Tiedot opinnäytetyötä varten kerään Teiltä, 3-5-vuotiaiden lasten vanhemmilta, ja toivoisinkin että mahdollisimman moni teistä vastaisi tähän lyhyeen kyselyyn. Vastausaika Teillä on xx.xx.2014 asti. Kysely toteutetaan muutamassa eri päiväkodissa Pohjanmaalla, eikä opinnäytetyössä nimetä tai erotella päiväkoteja.

Kyselylomakkeen alussa on muutamia taustatietokysymyksiä, joiden jälkeen ovat avoimet kysymykset koskevat perheenne ajankäyttöä. Jos vastaustilaa on liian vähän, voitte jatkaa vastausta paperin kääntöpuolelle merkitsemällä vastauksen eteen kysymysnumeron. Vastauslomakkeen voi palauttaa nimettömänä päiväkodin eteisestä löytyvään vastauslaatikkoon. Saamani vastausaineiston käsittelen luottamuksellisesti ja opinnäytetyön valmistuttua hävitän vastausaineiston. Lopullinen työ on luettavissa osoitteessa www.theseus.fi nimelläni tammikuussa 2015.

Lämmin kiitos vastauksistanne!

Anniina Karhu

KYSELYLOMAKE (Huom! Lomakkeen ulkonäkö poikkeaa varsinaisen lomakkeen ulkonäöstä opinnäytetyön sivuasetusten vuoksi!)

Vastaajan taustatiedot:

1) Sukupuoli

Nainen

Mies

2) Ikä

18-24 vuotta

25-29 vuotta

30-34 vuotta

35-40 vuotta

Yli 40 vuotta

3) Työssäkäynti

Kokoaikaisesti

Osa-aikaisesti

Työtön

Muu, mikä (esim. opiskelija)?

4) Kaikkien perheessänne asuvien lasten iät, (esim. 1,5,17):

5) Aikuisten määrä perheessä Yksi

Kaksi

6) *Minusta tuntuu, että tällä viikolla olen viettänyt riittävästi aikaa lapseni kanssa. Millainen viikko on ollut?* (Kuvaile esim. toimintaa, vapaa-aikaa, tunteita.)

7) *Minusta tuntuu, että tällä viikolla olen viettänyt liian vähän aikaa lapseni kanssa. Millainen viikko on ollut?* (Kuvaile esim. toimintaa, vapaa-aikaa, tunteita.)

8) Jos ajattelet tyypillistä, tavanomaista viikkoanne, mihin perheen arjen ajankäytössä olet tyytyväinen?

9) Mihin suuntaan haluaisit kehittää perheesi ajankäyttöä?

.

10) Mikä olisi mahdollisesti ensimmäinen asia, joka veisi arjen ajankäyttöä edellä mainitsemaasi suuntaan?

VIRANHALTIJAPÄÄTÖS

Viranhaltija	sivistys-vapaa-ajanjohtaja	Pykälä	305
	[REDACTED]		
Päätöspäivä	19.09.2014	Määräpäivä	
Organisaatio	Sivistysosasto	Toimielin	
	Julkinen	Asianro	2014-00249
Valmistelija	[REDACTED]	Päätöslaji	Tutkimuslupa /
Hallintokunta	Sivistysosasto		
Asia	Tutkimuslupa / A. Karhu		

Päätösteksti

Anniina Karhu anoo tutkimuslupaa [REDACTED] varhaiskasvatuksessa opinnäytetyötä varten. [REDACTED] sivistys- ja varhaiskasvatustalokunta on valtuuttanut sivistys- ja vapaa-ajanjohtajan myöntämään tutkimusluvat seuraavin edellytyksin:

1. tutkimuksista ei aiheudu [REDACTED] kustannuksia, 2. tutkimuksiin osallistuvien alaikäisten lasten huoltajilta saadaan lupa tutkimukseen osallistumisesta, 3. tutkimusta tehdessä kaikille osapuolille tehdään selväksi, että tutkimuksessa ei kerätä tietoja [REDACTED] sivistystoimen ja varhaiskasvatuksen toimesta, 4. tutkimusta tehdessä noudatetaan lakeja ja asetuksia henkilötietojen käsittelystä ja 5. tutkimustulos saatetaan

[REDACTED] sivistys- ja varhaiskasvatustalokunnan käyttöön.

Päätös	Myönnän tutkimusluvan yllä mainituin ehdoin.
Peruste	Johtosääntö, sivistys- ja varhaiskasvatustalokunta 29.8.2012 § 96
Nähtävilläolo	Sivistysosasto 19.09.2014
Muutoksenhaku	Oikaisuvaatimus 14 pv sivistys- ja varhaiskasvatustalokunta
LTK tiedoksi	Sivistys- ja varhaiskasvatustalokunta
Saeja	Anniina Karhu
Tiedoksi	
Tiedoksi sähköpostilla	[REDACTED] 19.09.2014
Asiakirjat	
Arkistosarja	
Arkistointi	Pysyvästi
Säilytyspaikka	Arkisto
Säilytysmuoto	Paperi

Allekirjoitus

[REDACTED]